

ПРОСВЈЕТА

ЛИСТ ЗА ЦРКВУ И ШКОЛУ

УРЕЂУЈЕ КАНЦЕЛАРИЈА МИНИСТАРСТВА ПРОСВЈЕТЕ И ЦРКВЕНИХ ПОСЛОВА.

СВЕСКА

VI.

Изази половинам свакога мјесеца од 2—2½ табака. — Цијена је у Црној Гори фор. 2; а изван ње фор. 3. — Рукописи се не враћају, а предлате се шаљу високопре- часној консисторији Митрополије цетињске. — Сва писма и новине у замјену шаљу се уредништву на Цетиње. Пи- сма пак треба да буду франкирана и власторучнијем пот- писом утврђена ради знања од кога долазе, ма и не било потписа на дописима. — Предплаћа се на годину.

ГОДИНА

VI.

МИ

НИКОЛА ПРВИ

ЊО МИЛОСТИ БОЖЈОЈ

КЊАЗ И ГОСПОДАР

ЦРНЕ ГОРЕ.

Наш славне успомене Претходник, Зетски Господар Иван Црнојевић, основавши на Цетињу манастир као столицу Зетских Митрополита, обдарио га је разним добрима, међу којима се налази и велики дио цетињскога поља.

Кроз зла времена, што су прелећела изнад српскога народа, уништивши му и траг државног живота, ова задужбина Ивана Црнојевића, посљедњег независног српског Владаоца, тако обилато обдарена, била је у стању да сачува у непрекидности државну мисао, коју је у оној олујини тај мудри српски владалац склонио под Орлов Криш, и сем тога, да сачува до наших дана једину епископску столицу од оних, што је Св. Сава подигао у српској држави.

Пошто се у новије доба на цетињском пољу, и то на својини манастирској, засновала варош, која се све више развија; да сачувамо ову задужбину побожног Владаоца и тим да обезбједи-мо овоме манастиру опстанак, одлучили смо и наређујемо:

1. Да се сва лактарина, што су дужне плаћати куће вароши Цетиња, скупља у засебну манастирску касу са свим осталим приходима са манастирских земаља у цетињском пољу;

2. Да манастир овај свој годишњи приход сваке године улаже у куповање непокретних добара у Нашој држави, како би тим своју данашњу имаовину умножио, те и даље у будућности могао благотворно дјеловати у области Свете Православне Цркве и српскога народа.

Овијем најсвечаније потврђујемо манастиру право својине земљишта, на ком се цетињска варош, Наша Престоница, подиже, те дајемо свакоме на знање, да ово земљиште остаје за сва идућа времена у искључивој својини цетињскога манастира свето и неприкосновено.

Света цетињска Митрополија бдиће над овим манастирским правом, Господаром Иваном Вучијевићем дарованим и овим Нашим указом потврђеним.

У Нашој Престоници Цетињу на двадесетпети дан рођења Нашега Насљедника Књаза Данила, 1895.

НИКОЛАЈ.

На окружницу Васеленскога Патријарха Цариградскога Г. Антима VII Његово Високопреосвештенство наш Митрополит Господин Митрофан одговорио је:

Његовој Светости Прељубазноме нам у Господу саслужителу Архијепископу Константинопољскоме и Васеленскоме Патријарху Господину Антиму VII.

Прељубазно и многуважено писмо Ваше Светости од 7. Марта ов. год. број 964 имао сам особиту част примити. Ово

драгоцјено писмо допијело нам је прерадосну вијест, да пречасно свештенство и православни народ Вашу прељубазну нам Светост, Духом Светијем руковођени, јединодушно изабраше за Патријарха Светога Трона Првостолне Цариградске Васеленске Патријаршије, иза оставке Његове Светости прељубазнога нам и многуоваженога Патријарха Неофита VIII.

Та вијест преиспунила је највећом радошћу, како душу нашу, тако побожна срца пречаснога нашега духовенства и богоспасајеме пастве наше.

Ми у избору Ваше Светости увиђамо Свету вољу Божију, „въ неже призва Васъ благовѣствованіемъ въ полученіе славы Господа нашега Исуса Христа.“

Нека је слава и највећа благодарност Великоме Пастире-начелнику Господу нашему Исусу Христу, што је својијем неиспитанијем Промислом одредио, да жријеб Управе Васеленске Православне Цркве Цариградске паче на мудру Особу Ваше Светости, која свевишњијем Богом руковођена, и свијешћу Свога Високога Положаја проникнута, знаће провести Брод Велике Православне Цркве Цариградске и сачувати га од олује, која се у потоње дане почела опажати на океану туђинске тежње, уперене на уштрб Православља.

Ми, наше духовенство и Богом хранима паства наша, као удови у јединству вјере, под невидљивом главом Исуса Христа, приносићемо топле молитве Свевишњему, да Вашу Светост душевно и тјелесно укријени, да мудријема и Богоугоднијема Својијема дјелима много година послужите на ползу и величије Свете Православне Цркве, и на спасење Богохраниме Пастве Ваше.

Узајамно Вашима светима молитвама препоручујем мојега Благовјернога Господара Књаза Николу, Његов Узвишени Дом, моју смиреност и паству моју. Част имам назвати се Ваше Светости

Цешинѣ, 14 Априла 1895.

Број 507.

у Христу брат и саслужитељ,
Митрополит Црногорски
Митрофан.

ПИСМА ЊЕГОВОГ БЛАЖЕНСТВА ЈЕРУСАЛИМСКОГ ПАТРИЈАРХА ГЕРАСИМА.

I.

Његовом Височанству, Препобожном Књазу Црногорском
НИКОЛИ I.

Број 509.

Височанство,

С највећом благодарношћу примили смо први степен Књажевског реда Данила I, који орден дарова Нам Ваше Височанство, а посла Нам га Његово Високопреосвештенство Митрополит црногорски Господин Митрофан.

Ову својевољну к Нам част Вашег Височанства дочекасмо као добар плод побожности Твог Књажевског срца прама Пресветој Матери Цркви и према Светом Сионском Пребивалишту, гдје се налазе свети трагови земаљског пребивања Богочовјека, нашег Спаситеља. Из света срца благодаримо Небесноме Оцу, који таквом побожношћу круниса сјајну Главу племенитог и побожног народа, а из дубине срца молимо се Његовој Милости, да Те чува у здрављу, у изобиљу, и у правом благостању на највећу срећу, дику, радост, поштовање и напредак Твог народа; а Теби да дарује народну послушност, која једино руководи к добру и к богоугодном напретку, и која снажи Твоје врлине и темељ Твоје Књажевске Куће; па тако да покаже с кољена на кољено Твој Дом, као стан врлине и славе, огњиште побожности, благослов Милости Божије и похвалу Његове Доброте. Амин.

К томе исповиједамо нашу срдачну благодарност Књажевском Трону Вашег Богом штићеног Височанства, које почасти нашу Пресвету Цркву, и увјеравамо Те, да ћемо непрекидно шиљати молитве Богу Господу за Твоје Височанство, за Твој Књажевски Дом, за Твој племенити и витешки народ, из овијех Светијех Мјеста Богочастиве Голготе и Живоносног Гроба. А исти Бог, Цар васионски и Господар свјетски, дао Ти, да уживаш у Његовој Сили, и да се радујеш у Његовом спасењу, да Те чува у благослову Његове Доброте, да се сјећа сваке Твоје жртве, и да испуни сваку Твоју жељу. — Амин.

У Светом Граду Јерусалиму, 8 маја 1895.

Вашег Прекротог Височанства вјечни богомолац

† Јерусалимски Герасим,

II.

Његовом Височанству, Препобожном Књазу Црногорском
НИКОЛИ I.

Број 510.

Височанство,

С благодарношћу спомињући вјечно Ваше Височанство наша Пресвета Црква, уважена Мати Црква, узноси из свега срца Небесноме Оцу благодарење, што у Својој Премудрој Провидности штити у првијем редовима Твој Дом хришћански, Дом побожности и врлине, Дом којим се дичи потпунијем правом читаво Православље, а с њиме и читави Христов Збор.

Жудећи, Височанство, с једне стране показати љубав и част, коју по дужности осјећамо; а с друге стране видјети још силније Прваке Твоје Државе, и још јачу Њихову крјепост, да могу одољети свакој противштину, Патријархијски и Синодални Савјет закључи, да дарује Твојој Супрузи, Њеном Височанству Побожној Књагињи Милени, и Сину и Насљеднику Твоме Данилу по једну малу честину правог и истинитог и животворног Крста нашег Спаситеља, у златноме крсту.

Дајући то на знање Вашем Височанству овијем писмом, молимо Те, да предаш њима та два крста с дипломама; а молимо се Господу, да удостоји Књажевића Насљедника и Његову побожну Мајку, да богољубиво вазда и с поносом носе овај емблем нашег спасења; и да учини овај свети дар оружјем против видљивијех и невидљивијех непријатеља, обраном против сваког злонамјерног покушаја, и јамством напретка у вјери и неувелој врлини Твог Узвишеног Дома. — Амин.

У Светој Граду Јерусалиму, 8 маја 1895.

Вашег Прекротног Височанства непрестани богомољац,

† Јерусалимски Герасим.

Дипломе гласе:

I.

Број 45.

Наша смјерност, дивећи се побожности и осталијем богоугоднијем врлинама Њеног Височанства Књагиње Милене, Препобожне Супруге Његовог Височанства Црногорског Књаза Николе I, даривамо Јој ради благослова праву и истиниту честину Часног Дрвета Животворног Крста, на којем разасет Богочовјек, Спаситељ и Господ наш Исус Христос, чудотворио

искупи наше спасење, да је укључену у златном крсту, као Крстоносица Пресветог Гроба, носи на грудима, на освећење, заштиту и сачување од сваког противног случаја.

Ради признања дакле и увјерења тога за увијек даје се ово Патријаршеско писмо, потписано Нашом руком и утврђено Патријаршескијем печатом.

У *Свештом Граду Јерусалиму*, 8 маја 1895.

Јерусалимски Патријарх
Герасим потписује се.

II.

Број 46.

Наша смјерност дивећи се побожности и осталијем богоугоднијем врлинама Његовог Височанства Књажевића Данила Николајевића, побожног Насљедника Богом штићеног Књажевског Црногорског Престола, даривамо Његовом Височанству праву и истиниту честицу Часног Дрвета Животворног Крста, на којем разапет Богочовјек, наш Спаситељ и Господ Исус Христос, чудотворно искупи наше спасење, укључену у златном крсту, који по Нашем благослову даје Му се право да носи о грлу као Витез Пресветог Гроба, на освећење, заштиту и сачување од сваког противног случаја.

Ради признања дакле и увјерења тога за увијек даје се ово Патријаршеско писмо, потписано Нашом руком и потврђено Патријаршеским печатом.

У *Свештом Граду Јерусалиму*, 8 маја 1895.

Јерусалимски Патријарх
Герасим потписује се.

Његово Блаженство доставило је Његовом Височанству горња писма са орденима и дипломама преко Његовог Високопреосвештенства г. Митрополита Митрорана са следећим писмима:

I.

Број 507.

Високопреосвештени Митрополите Црногорски, у Христу Богу драги брате и сатрудниче Нане Смјерности, Господине Митрофане. Грлећи светијем пољунцем Ваше предраго нам Високопреосвештенство срдечно поздрављамо.

Увијек и у свакој молитви спомињући и православни народ Ваше Богом штићене државе, и препобожног њеног Књаза и

Његову Књажевску Кућу, радосно примисмо под бројем 438 од 13 прошлог мјесеца марта братско и врло уважено писмо Вашег Високопреосвештенства, којим Нам јављате, да Његово Височанство препобожни Књаз Никола I почасту нас орденом Књажевским Данила I, а уједно нам посласте пречасну диплому заједно с орденом.

Изванредно ганути овијем својевољнијем доказом побожности према Пресветој Матери Цркваџа, и добротне према Нама благонаклоности племенитог и врло побожног Књаза Црногорског, с благодарношћу примили смо књажевски орден, и с благодарношћу грлећи богољубиву побожност овог књажевог дјела, узносимо топле молитве Господу Богу нашему за здравље и благостање Богом штићеног Књаза Николе I, за чврсти остаток и цвање Његове Књажевске Куће и за прави напредак честитог народа црногорског у вјери и врлини.

И сада понављајући ове молитве, благодаримо Вашем предрогом Нам Високопреосвештенству, које Нам је послало вијест добротне благонаклоности Књажевске према Нама, у исто доба братски молимо да би предали Богом штићеном Трону Његовог Височанства приложена благодарствена писма.

К томе увјеравајући Ваше Високопреосвештенство, да у свакој нашој молитви по дужности спомињемо и Сјајног и Побожног Књаза и читаву Књажевску Кућу и њену љубав, као и Милошћу Божијом предати Му изабрани народ, грлимо Вас светијем пољупцем и молимо се Господу за дуго, сретно и спасоносно Ваше здравље.

У Светом Граду Јерусалиму 1895 маја.

Јерусалимски у Христу љубазни брат.

II.

Број 108.

И опет Ваше Преуважено Нам Високопреосвештенство светијем пољупцем грлимо.

Овдје приложена шаљемо Вашој љубави писма Драгоцјеном Сину Цркве, Преузвишеном и Побожном Књазу Николи I су два диплома. У исто вријеме шаљемо и двије кутије су два крста, у којима се налази права и истинита честица Часног и Живоносног Крста нашега Спаситеља.

Ваше Преуважено Нам Високопреосвештенство имаће доброту, да преда то Његовом Височанству Књазу, како би

Његово Височанство расположило по Нашем Очинском удостојењу назначеном у писму.

Благодарећи за то унапријед Вашем Високопреосвештенству, грлимо Вас у светом пољупцу и молимо се Господу, да Вас сачува на многа, здрава, срећна и спасоносна љета.

У Светом Граду Јерусалиму, 8 маја 1895.

Јерусалимски у Христу љубазни брат.



Његово Високопреосвештенство наш Господин Митрополит Митрофан на писма Његовога Блаженства Господина Герасима, Патријарха Јерусалимскога, одговорио је, који одговор овдје и доносимо :

Ваше Блаженство Васеленски Патријарше Светога града Јерусалима у Христу Богу Прељубазни брате и саслужитељу Наше смирености

NACIONALNA
BIBLIOTEKA
Господите Герасиме!

Имао сам счастје да примим писма Ваша и свете крстове — ордене Гроба Господњег, које је Ваше Блаженство преко моје смирености послати благоволило, предати Његовоме Височанству мојему Узвишеноме Господару Књазу Николи.

У колико је мени тако пријатно било овом ријетком приликом извршити ову посредничку свету дужност у толико веће било је повољно Његовоме Височанству мојему Премилостивоме Господару Књазу Николи примити за себе лично, за Његов вјерни народ у ошће Ваше Свете благослове, а за Његова Височанства Благовјерну и побожну Му супругу Књагинју Милену и Узвишенога Му сина Престолонаследника Књаза Данила на особ Ваше Свете и најдрагоцјеније дарове — крстове — ордене са честицама жовотворнога крста Препоблагога нашега Христа Спаситеља, којима је Ваше Блаженство најмилостивије благоволило удостојити Владалачкоме Његовоме срцу најмилије и првенствујуће чланове Његовога сјајнога Дома.

Узвишени Дом нашега побожнога Господара — Његова — како је наш народ и назива — света кућа, хришћанским осјећајима дубоко проникнута, у свима топлима молитвама и Богоугоднима дјелима у своме кругу представља праву хришћанску цркву — управо рећи свети дом Божи по ономе, што је пре-

благ и наш Спаситељ рекао: „Ће су два или три сабрани у име моје, Ја сам посред њих“.

Пошто се у пригодним посведнежним молитвама, а особито у светоме писму често помиње свети град Јерусалим и друга околна му света мјеста, која стоје у свези са Божанственима дјелима из земнога живота Богочовјека Христа Спаситеља, по томе узвишена побожношћу ова *Владавачка породица* читајући у сходним пригодама о тима светима мјестима, душевно себи представља, као да се у њима лично налази.

У таквоме Богоугодном хришћанском осјећају по данас она ће јошт већма у побожним мислима Својима душевним очима себе приближену увиђати тој великој светињи, Томе Узвишеноме Источнику, одакле је цијело човјечанство обасјало сунце: спасења, правде и истине.

Да се полет оваквих спасоносних мисли код нашега побожнога *Господара и чланова Његовога Сјајнога Дома* у неколико чешће, него што је то било обично, успостави, томе је за доста припомогло *Ваше Блаженство* тијем, што је драгоцјенијем крстовима — орденима **Гроба Господњег** са честицама часнога животворнога крста Спаситељева одликовала *Њихова Височанства Књагињу Милену* и *Престолонаследника Књаза Данила*, и што је с тијем заједно **Ваше Блаженство** Дреко тијех најсветијех дарова излило Свој благослов на **Српн Фрјоч Владачки Дом** и вјерни Им укуци православни народ **Црногорски**.

Ја за особиту срећу себи сматрам, што **Ваше** прељубазно ми **Блаженство** са своје стране могу увјерити, да је *Његовоме Височанству* мојему побожном *Господару Књазу Николи* добро позната неуморна дјелатност **Вашега Блаженства** за благи и добри напредак свете наше Православне цркве. Зато *Он, Његов сјајни Дом*, моја смиреност, пречасно наше духовенство и цио побожни народ **Црногорски** податеља свију блага Господа свесердно моли, да **Ваше Блаженство** поживи до најдаљих граница човјечијега живота, да свете молитве **Ваше** на Гробу Господњему принашане свагда услиши Преблаг и Бог, на вјечно спасење срећу и блага свега православнога народа.

Ја при благослужењу по дужности удостојавам се свагда помњати **Ваше** прељубазно и драго **Блаженство**, те истим начинном узимам слободу и у напријед узајамно **Вашима** светима молитва препоручити *Његово Височанство* мојега побожнога *Господара Књаза Николу* и *Његов Дом*, моју смиреност и Богохраниму паству моју.

Дубоко преклоњен, у највећој понизности молим **Ваше Блаженство**, да милостиво благоволи примити моје духовно цјеловање и увјерење мојега најдубљега поштовања и потпуне оданости, којом част имам бити

Вашега Блаженства

У Христу брат и саслужитељ
Смирени Митрополит Црногорски

МИТРОФАН.

СВЕТА БРАЋА КИРИЛ И МЕТОДИЈЕ

СЛОВЕНСКИ АПОСТОЛИ.

Пише проф. **Л. Т. Перовић.**

(Наставак).

Глас о чувенијем и славнијем проповједницима моравским допро бијаше и до ушију папе Николе I, који се радоваше успјеху јеванђелске проповиједи међу Словенима, дочим се и чуђаше, како се моглоше св. браћа усудити да извршују свето богослужење на словенском језику, језику варварском, по мишљењу његовом. Да се боље разумијемо: папи резаше ухо уведење народног богослужења у земљи, коју он држаше за своју вазалију. Он зажели, да види св. браћу, па их посланицом позива у Рим, али у посланици не даде да се опази ни сјенке незадовољства с његове стране. Константину сада испада згодна прилика, да посвети своје ученике у Риму, па за то, опростивши се с Моравцима, он се заједно са својим братом креће у Рим, узевши са собом и ученике, кандидате на свјештеничке дужности. Ово бјеше 867 год., баш у оно доба, када натегнути одношаји бијашу међу преставницима духовне власти Рима и Византије; онда, када папа Никола и патријарх Фотије узајамно грмљаху анатемама један на другог, онда, када се очито предвиђаше диоба двају цркава: римске и византијске, западне од источне. И замислите, читаоци, у овако страшно доба, када грозијаше опасност у највећој мјери, мисионери византијског патријарха — св. браћа — не устегосе се, да не оду код римског првосвјештеника! Питаћете: а зашто? — Зато, што ови св. људи по својим наравственим особинама стојашу далеко високо над свима

распрама и задиркивањима личне таштине и самољубља; они, као прави пастири, као истинити апостоли, будући навикнути на покорност црквеној власти, смјерно се покорише и папином позиву; уз ово они имађаху и другу идеју, која води напретку црквеном и св. вјере, т. ј. да посвете своје ученике, па се надаху, да ће у лицу папе наћи ослонац и потпору, при нападању латинских и њемачких свјештеника, који подчињени бијаху римском пријестолу. Света браћа нијесу могла знати, да је папа незадовољан уведењем словенског богослужења у Моравској, зато што, као што мало прије рекосмо, папа у посланици не издаваше ни сјенке незадовољства. Али и да су знали за то незадовољство, ипак чистина њихових намјера и праведност њиховог светог дјела у толико се свијетла сликала пред њихове очи, да се они ни мало не сумњаху, да ће обратити папу на своју страну, помирити га с њиховом безазленом цијељу и израдити од њега санкцију словенских књига и словенског богослужења, што су, као што ћемо виђети, они у главном и достигли. Они су носили са собом мошти св. Климента, папе римског, које су нашли у Корсуну, носили су их на дар у Рим, те и не мишљаху, да ће их папа сурово дочекати. У осталом, и да су св. браћа заиста могла очекивати какве год непријатности у земљи латинској, ипак нема сумње, да би ти велики људи готови били у свако доба жртвовати своја лична блага за срећу и напредак св. цркве словенске. И тако, света су се браћа радосно упутила у Рим, премда су успут подуже се задржали на два мјеста: у Панонији код књаза Коцеља и у Венецији. Историја догађаја, који су се случили за вријеме овог задржавања, јасно нам говори о томе, како различити бивају људски погледи на једно те исто добро дјело.

Задржавши се у Панонији, наши се путници упознаду с Књазом Коцељом и упознаду га и с црквено-словенским писмом. Овome се ова писменост дошаде и изјави жељу, да је изучи, па се још постара, да се и 50 његових поданика под руководством св. браће томе науче. Али ипак св. браћа не осташе дуго у Панонији, јер их очекиваше дугачко путовање у Рим, те зато ријеше, да час прије оставе Панонију, да не губе овђе златно вријеме. Коцељ их је часно и лијепо предусретао и хођаше, да их награди за њихове услуге и трудове око педесет моравских ученика, али неуморни и несебични трудбеници мјесто личне награде испросе слободу 900 сужњева, који тамноваху у панонским тамницама. Овако они урадише и у Моравији код Ростислава. Није тешко преставити себи, каквом радошћу оди-

лажаху тамничари својим кућама, носећи у својим срцима благодарне осјећаје к својим избавитељима, а заједно с тим постану расположенији и к самом хришћанству.

Света браћа, ободрена срдачним дочеком Коцељевим, од душе се радоваху, што нема међу Словенима таких људи, који би се противили њиховом дјелу; али на скоро та њихова радост прелази у жалост, тек су дошли у Венецију. Овђе се поново среташе са својим непријатељима, познатим латинским свјештенством, које заражено бијаше јересју тројезичника. Поново им је морао филозоф доказивати на основу св. писма, да се може хвалити свемогући Бог не само на три језика, него на сва наријечија, која постоје: „зар не шаље Бог подједнако кишу свима онима, који траже од њега рачуна за словенско богослужење? Зар не сија свијема сунце по његовој заповијести, или зар струја вјетра не освјежава све? Како се не стидите, да ограничавате број језика, само на три, на којима је допуштено прослављати Бога? Како ви мислите: Зар Бог није могао дати способности свима народима! Ако је тако, то би противорјечило његовој доброти и светости. Не, ми знамо многе народе, који имаду књиге, и славе Бога на својем родном језику, као на примјер: Јермени, Персијанци, Абхазуи (авазги), Ивери, Готи, Обри, Араби, Египћани, Сирци, и многи други. Ако се не можете убиједити овим примјерима, ми се можемо обратити св. писму. Ето на пр. Давид нам, као случајно и вас обличујући, говори: „пойте господеви вся земля (Пс. 95, 1) или „воскликните Господеви вся земля“ или још „хвалите Гда вси языцы, похвалите его вси людие,“. Или сам Господ говори својим апостолима: шедше научите вся языки“ или „шедше вѣ мирѣ весь проповѣдите евангеліе всеі твари (Ев. од Мат. 28, 19; 16 15). Много још доказа привођаше филозоф из св. Писма и најзад, како вели житије: „отъиде остављ ихъ.“ Оставио их је, дако сами расуде на чијој је страни истина, а он отиде пут Рима.

Раније него што стигаше св. браћа у Рим, већ бјеше умро папа Никола I (у Новембру 867) и они се морадоше пријавити његовом намјеснику Адријану, који, дознавши о њиховом доласку, особито да носе собом и мошти св. Климента, припремио им је свечани сусрет, ласкаво их је примио, а уз то примио је и њихове богослужбене књиге, осветио их је и метнуо на пријесто у цркву св. Марије словенско свето еванђеље. По наредби папе Адријана у неколике цркве биле су одслужене летурђије на словенском језику. Три ученика Константина рукоположише се у свјештенички чин, а два на степен чтеца.

По папиној наредби посветили су их исти они, који прије овога заражени бијаху јересју тројезичном.

Читаоцу ових наших скромних редака изгледало би, као бајаги, да Рим ни најмање није незадовољан због заведења народно-словенског богослужења, него шта више, да је оно тамо добило право санкције; јер и ако папа Никола I бијаше се наоштрио мало против св. браће за то: како су се они могли усудити, да служе канонске часове (овако говори моравска легенда), ипак његов намјесник, папа Адријан, не држаше се погледа својег предходника. Али такав закључак био би чудноват. Истина, благодарећи доносу моштију св. Климента у Рим, а уз то и личним особинама св. браће, којима обраћаху на себе опште уважење, папа је приморан био, да им неке уступке учини. Зато је и наћерао да ћуте епископи тројезичници, али мало после овога он исти затражи рачун од филозофа односно словенског богослужења. И наш филозоф по други пут мораше да доказује на основу св. Писма значај и корист народног богослужења. Пошто се папа с њим исприча на дуго и на широко и не могаше му наћи закучицу на уштрб словенске службе, то му дозволи словенско богослужење само у оним мјестима, гдје су св. браћа највећи успјели крстећи и учећи народ вјери Христовој. Али они се не задовољавају само с тим. Њихова је жеља, да свима словенским племенима даду једно богослужење и један богослужбени језик, како би тим поставили вјечито једнака обиљежја, која ће напомињати Словенима о јединству њиховог племенског происхођења, а у исто вријеме да тим убрзају уједињење свију Словена у једну велику словенску цркву. Ово је она завјетна жеља философова, коју он не заборавља ни на смртном одру, већ подиже изнемогле очи к небу: „погуби Господи трезязычну ересь и възрости църковъ твою святую и вся въ единомуше совокупль, сътвори изрядны люди, единомыслище о върѣ Твоей святѣи и правѣмъ исповѣданіи.“ По овим ријечима ми можемо закључити, да, чим нестане тројезичне јереси, а уведе се међу словенским племенима један богослужбени језик, значајно процвјетаће наша црква, рашириће се број вјерних њених чланова, сви ће се Словени ујединити у један сретни народ, коме ће црква бити мајка, да га брижљиво доји и његује; биће један духовно-наравствени организам, који ће набрцати братским јединством и љубављу.

Света браћа проживјеше у Риму више од године дана. Мисионерски напори јако су ослабили филозофа. Осјећа посљедњи час, прима калуђерски чин и назива се Кирил. Позива својег

брата и казује му, да су остали на пола пута, препоручује му, да с ватреном жељом и истрајношћу продужи почето дјело, ученике такође упућује на њихов задатак, са сузама моли се Богу за сву паству словенску и у бијелој ризи оста тијело његово хладно, а душа одлеће у анђелском загрљају. То је било 14 фебруара 869 г. у 42 год. живота.

Сада сва тежина апостолских трудова прешла је на св. Методија. И он је остао вјеран апостолском дјелу, које је заједно с братом отпочео, не гледајући на то, што је морао да много непријатности пренесе и да страда од својих противника. На брзо после смрти његовог брата, по молби Коцељевој, папа постави за архиепископа пановског Методија. Дошав у Панонију, он почне уводити у црквама словенско богослужење и овђе му се догађа она иста појава, која и у Моравији: народ почне радосније да посјећава цркве, у којима бијаше богослужење на словенском језику, остављајући храмове, у којима служажу Нијемци, који се исто онако, као и у Моравији, наоружаше против Методија. Али док трајаше јака веза између словенских књажева: Ростислава, Светопука и Коцеља, Њемци у Панонији не имадијаху никаквог уплива, па тек с празном злбом шкрипљаху зубима на Методија; када пак светопук издаде Ростислава, предаде га непријатељима Нијемцима, који га ослијепе, и када Светопук сам заузме мјесто његово и поста оруђе немачко, а Коцељ и онако зависаше од нијемаца — Нијемци су могли слободније да се кочопере у предјелима његове књажевине, а он не имађаше силе, неспособан бијаше, да се истакне у обрану архиепископа своје земље у добу, када овог посљедњег насилно захтјеваху на суд њемачки епископи (Салцбургски арх. Адалвин; епископ посавски Германрих; епископ фреизенгенски Ханон и др.) Ми нећемо на широко описивати процес тога суда; дако будемо јасни, кад кажемо: незаконито је и почет и свршен, св. Методија без сваке кривице свезана, оковаше у гвожђа и по највећој зимњој цичи послаше у Швабију, гдје га у тавници мучише за 2½ године. Како су богомрско и немилосрдно поступали за то вријеме Њемци са св. Методијем може се виђети из посланице папе Јована VIII, коју шаље епископу посавском Германриху, када је на молбу пановског књаза папа наредио био, да се ослободи невини мученик и тражио од оних епископа, који су га судили, тачна извјешћа и узроке, за њихове богомрске поступке. „Ти си надмашио — пише папа Германриху — својом звјерском свирјепношћу злобу нећу рећи епископа, но сваког мирјанина, шта ви-

ше и тирјанина, па си остао сличан грабљивој звјерци, кад си брата нашег и епископа Методија измучио тамничким мукама, држећи га усред најжешће зиме по киши, под отвореним небом.... и др. толико си оћућоглавио, да, кад је Методије доведен био на сабор епископски, ти си скочио на њега, да те не зауставише други епископи!...”

При крају 873 год. или почетком 874 сужањ се ослобођава тешког тамновања и намјестио се код књаза Коцеља. Али ипак при растанку говораху њемачки епископи Коцељу: „ако га ти уздржиш код себе (Методија) зла ти неће фалити с наше стране.“ Но они исти не умакоше од суда Божјега за своје гадне поступке, јер за кратко вријеме после оне жалосне историје с Методијем, умријеше четири епископа један иза другог и то баш они, који су најжешће нападали старца на суду.

Међу тим код Морављана сазрео бјеше појам, у колико им је опасно њемачко духовенство за њихов напредак и ујачање напретка њихове државе, пошто ово пошљедње свима мјерама се упињало, да поткопа сваки развитак и угупи самосвијест словенску. Тога ради Моравци прогнаше Њемце из своје земље; Светопук, Књаз Моравски, мољаше папу, да утврди Методија за архијепископа Моравског. Папа је испунио његову жељу и св. Методије, прешавши из Паноније у Моравску, ступи на крмило моравске епархије. „Отъ тога же дня — вели писац житија св Методија — велми нача расти учение Божие и стрижница множится во всехъ градехъ, погани вѣровати въ истиннаго Бога, заблужденіи своихъ отметахощеся тольми паче и Моравска область пространити начать во вся страны и враги своя побѣждати и поспѣшеніемъ, якоже и сами повѣдаютъ присно.“ Овђе се св. Методије умири за неко вријеме и отпочину душом од оних незгода, које га мало прије бијаху среле, али ипак овај одмор не би дуга вијека, јер, како вели писац његовог житија, „старый врагъ, завистникъ чловѣчь, воздвиже нѣкія папъ, яко Датана и Авирона на Моисеа, овы явъ а другія той иже болятъ вопаторскою ересию (filioque) и слабѣйшія соврацають къ себѣ съ праваго пути глаголюще: намъ папа власть даль есть сегоже и учение его велить вонъ изгнати.“ Уз ово се јеретици још позиваху на папску посланицу, по којој је бајаги св. Методије осуђен на изгнанство; али пошто се ова папска епистолија публично прочита, свима би јасно, да не само што папа није осуђивао св. Методија, већ му је шта више и свој благослов послао био, те се тако са стидом коварни јеретици разиђоше.

Послије неког времена византијски император (Василије), желећи да види светог великог мужа и да прими од њега благослов, позове га у Цариград, достојно га прими, призна му његове трудове, задржи при својем двору свештеника и дјакона од ученика св. Методија, а њега, по личној његовој жељи, отпусти у Моравску. Њему бијаше у то вријеме око 70 година. Старост и изнемоглост напомињаху му, да „приближити се начатъ время покоя пріяти одъ страстей (страдања) и многихъ трудовъ мзду (т. ј. пріяти) (житије). Бојећи се, да ће пријевод библије недовршен остати, посоколи на живи пријенис двојицу од својих ученика и у току од 5—6 мјесеци превео је све, што је било непреведено од канонских књига. Ово већ бијаше пошљедњи труд сиједог светог старца, послије чега ток његовог живота могаше се држати да је довршен. Слабост је све више и више расла, час пошљедњи закуцао бјеше, на смртном одру лежи болесни старац; ученици су око њега, плачу и кроз плач траже старешину између себе; он не говори, не може, само прстом указује на једног — Горазда, благосивља га, испрекиданим гласом препоручује бодру одбрану против јеретика. Савјетује их да не отступљу ни за какво благо од праве вјере, него да буду стални и вѣрди утѣо, „не убойтеся — вели он — отъ убивающихъ тела души оубо не мору ихъ убити“ и тим је старац заспао на раукама својих ученика. Ови плачу над њим, сахрањују га и врше погребни обред на три језика: јеврејски, грчки и латински, опојавају га и с тугом, плачем и ридањем спуштају тијело својег учитеља у саборној цркви пресвете Богородице. Ово је било 6 Априла 385 год.

(Наставиће се.)

СВЕТИ ВАСИЛИЈЕ, МИТРОПОЛИТ ХЕРЦЕГОВАЧКИ ЧУДОТВОРАЦ ОСТРОШКИ *)

Овај велики Божи угодник као српски светац и чудотворац бдије над српским народом и данас, те се пред његовијем

*) Још године 1860, кад сам први пут под Острог, у ову Српску љабу дошао, замислио сам што дознати из живота овога великога Чудотворца, те разговарајући се о поријеклу и животу светитељеву, каза ми Отац Мојсије Анђић, јеромонах и јефимер Острошки, да је стојала једна биљешка на старој црвеној књизи о животу светитељеву по да је та књига 1853 године за вријеме нападаја Омер пашине војске упрошашћена.

По биљешкама Мојсија Анђића ја ћу овдје и изнијети све, што будем знао ради допуњења Његовога светог и значајнога живота. —

Ф. Радичевић.

животом у манастиру Острогу из свију српских крајева, а по највише из Херцеговине, хиљадама окупља, да је манастир Острог са светијем Василијем постао једна највећа српска светиња, пред којом се мора и најкорелије срце преклонити. —

Свети Василије рођен је у Попову, Љубињској нахији, у Херцеговини, 28. Децембра 1610 године од сиромашнијех и побожнијех родитеља оца *Петра Бурковића* и матере *Ане*, и то у она времена, кад помамни Турци јањичари по Херцеговини жараху, паљаху и убијаху, пријетећи сиротињи раји с коцем и конопцем, ко не прими праву дјеру свеца Мухамеда, те наш народ постао бијаше тужно робље у свима областима турске царевине.

Он је при светоме крштењу добио име Стојан. Њега су побожни родитељи још у ранијој младости привикли религиозно-моралноме животу.

Млади Стојан као дијете, у дому својих родитеља, одликовао се својом изванредном добротом, због чега фанатични турци не могаху га гледати и више пута намјеравали су га убити, те га родитељи уклоне и пошаљу у манастир *Завалу* код његова стрица јеромонаха *Серафима Бурковића*, Поповца.

Он је у *Завали* био манастирски послушник — ђак, који се одликоваше строгим и смиренијем животом примјернога младића, те његов стриц *Серафим Бурковић* родитељима: „*Стојан је узрастао — обдарен великијем умом, намјерава оставити земаљску сујетну, и посветити све дане земнога живота на службу Богу, посту и молитви, и примити Анђелски чин на себе — покалуђерити се.*“ Чувши, ово његови родитељи, покоравајући се вољи и промислу Божијему, жртвују своје дијете и допусте, да може примити монашески чин. —

У Требињском манастиру, храму успенија свете Богородице, буде пострижен за јеромонаха и добије име Василије. Он је после тога неуморно радио на религиозно-наравственоме развићу своје браће Херцеговаца, да је вазда готов био за народ и душу своју дати, те Василије својим неуморним радом толико популарише своје име, да су му већ домаћи Турци на радњу почели пазити и бојати га се. Он као калуђер бијаше човјек строгих врлина, племените душе, непоколебивога карактера, узор добротe и правичности, те је велики противник био порочнијех и развраћенијех људи, које је непрестано изобличавао и поправљао, а свагда је према сиромашнијем и погаженијем очинско старање водио, у колико би коме могао помоћи. —

Он је ради јавнога заступања за браћу Херцеговце навукао био на се мрзост фанатичних потурица Бабића и Филиповића, те га стапу прогонити, јер Василије, као „*рајин богомолац*,” постао бијаше њихов опасни непријатељ, а за свој угњетени народ јака и непоколебива ограда наше свете цркве и народности српске у Херцеговини. —

Василије видећи да у Попову као калуђер опстанка имати не може, а бојећи се да га мрак не поједе — одважи се поћи у Атонску гору, те пријеђе преко Никшића и Жупе у манастир Морачу, а одатле преко Вasoјевића и Турђевих Ступова у српску патријаршију Пећ, гдје га патријарх Гаврило задржи распитујући о стању православнога народа у Херцеговини. Василије прикаже патријарху тужно и чемерно стање свога народа, да је сваки самом себи остављен без ичије заштите, и да Турци као дивљи звјерови нечувена насиља и убиства чине, и да тек сами Бог у овако тешким приликама помоћи може.

Патријарх му посајетује да пође у Атонску гору, како је и намјерио, и да се што прије поврати. — Василије продужи путовање и дође у Свету Гору, гдје је у манастиру Хилендару читаву годину дана пробавио, прегледајући величанствени храм *Ваведенија Пресвете Богородице*, задужбину Светога Стефана Неманића.

Вративши се к Српскоме Патријарху у Пећ, буде примљен са особитом радошћу и почастима, те му рекне: „Оче Василије, моје драго чедо, ти си одређен промислом Божијим, да се поставиш на гору високу, да свијетлиш свима, да те произведем на високи степен Архипастира Херцеговачкога, како би са чистијем животом руководно твоју паству на истинити пут хришћанскога спасења, и да би сузбио кужне навале западних учитеља, који радише са Турцима уништити православну вјеру и нашу народност у Херцеговини.“

Василије, као син свога народа, желећи у помоћи бити страдајућему народу, у највећој понизности прима се тога великога достојанства по ријечима Христа Спаситеља: „*Тако да се свијетли ваше вишело пред људима, да виде ваша додра дјела и славе оца вашег, који је на небесима.*“ (Матија глава 5. ст. 16.)

Патријарх Пећски Гаврил радећи за добро своје православне цркве рукоположи Василија 6. Августа 1651 године за Архипастира Захумскога и Скендеријскога, као што гласи у Острогу налазећа се синђелија, коју дословца прилажем:

„Гавриилъ млатю Бжїею Архїепископъ Пекскїї, Серблемъ и Блгаромъ, Далматинскому Примору и Илирикомъ Патріархъ.

Смирение мое пишеть въ Богоспасаемую Епархію еже зоветь се: Никшичь, Плану Колашиновичи и Морача еже ест Кадилукъ Пріепольскій: Преподобнѣйшимъ Игуменомъ, священоинокомъ и Инокомъ, Благовѣрнимъ Протопопомъ, Чеснѣйшимъ Священникомъ и инимъ же во Христа благовѣрнимъ христіаномъ великимъ же и малимъ Благодать Божіа, Воиводамъ, Спахіамъ, Кнезовомъ и всѣмъ православнымъ христіаномъ великимъ же и малимъ благодать Бжіа и помощь стыхъ Сербскихъ просвѣтителей Богу са васемъ вами. Посихъ вѣсно ви буди како дадохъ и благословихъ више речену Епархію Владикъ Захолмскому Квръ Василию що в држао покойный Владика Максимъ и свѣтопочивши Владика Паисіе Богу имъ вѣчная память. Такиже примите са усердіемъ вишереченаго Владика и честь му творите подобну како закону своему Митрополиту и що вѣтъ уречени владически хакъ и милостиня и благословение то все са миростію исправите безъ всякаго прекословія какосте и досель имали усердіе, такожде и и отъсель имѣйте усердіе. Ащели се обрете кои священникъ непокоранъ и щому в уречено кесимъ царевъ са миростію неплати, такови имать примити клетву са отлучениемъ. Ащели убо кои христіанинъ буде супротивомъ или цареву са миростію неплати такови хоцетъ бити проклетъ и отлучень отъ церкви Божіе и отъ сабора христіанскога и закону Бжіему повинуетсе и своему Владикъ честь творите подобну, яко да примите блгословение а не клетву тако да во естъ вразуми, и ово да Слгодать Гда Бга и покровъ пречистіе Бгматере на вас и на чадехъ и домовъ вашихъ православныхъ, и писа се сія сингелиа въ сако сохранение и утверждение и даде се Владикъ Захолмскому Квръ Василию въ руцъ въ лето ѓ. р. нд — 7159. које спада од рођења Христова 1651. године.

Са овом синѣлијомъ Патријарха Гаврила врати се Митрополит Василије преко Пипера и Бјелопавлића у Никшић, а одатле у манастир *Тердош*, гдје је узео управу архипастирскога служења.

Свети Василије у овоме светоме и узвишеноме чину трудио се много, подижући цркве и школе по Херцеговини, тјешећи биједне и гоњене хришћане.

У овоме светоме чину Свети Василије умножио је своје трудове на корист православне цркве и српскога народа. Он је за живота свога сваке године лично обилазио сва села духовне пастве, настављајући људе на пут хришћанскога спасења, те се још за живота свога показао великијемъ чудотворцемъ коме је народъ гомилама врвио, иштујући његове заштите и помоћи.

Овакав народњи пијетет изазвао је код турских силеџија велико огорчење, да су све силе употријебили, да га како убију као „*Влашког деспота Ефендију*“, кога у Херцеговини више трпјети нијесу могли. —

Док је имао своју столицу у манастиру *Тврдошу*, он је држао ову Епархију:

Никшићки округ, Колашиновиће, Фочу, Плевља, Морачу и све што спада у кадилук Пријепољски, те је као достојни пастир, подржавао у своме народу дух хришћанске побожности, чим су се вазда Херцеговци, међу свим осталим племенима српским одликовали, да ни најљућа гоњења исламскијех силеџија нијесу кадра била мученога Херцеговца принудити да охладни према светој православној вјери, која их је још већма челичила и кријепила и улијевала наду на сретнију и бољу будућност.

Не могући се даље одржати, принуђен буде оставити *Тврдош* и средиште своје Епархије, те се преко Никшића упути у Свету Гору у манастир српски Хилендар.

Народ Бјелопавлићи, који у то вријеме бијаше под Турцима, видећи овога светог Владика као угодника Божијега, стану га молити, да се устави у њиховој средини, обећавши му свака кућа на годину давати по један багаш жита и по један брав за његово издржавање. Свети Василије на молбу толикога православнога народа и застави се, те пође уз ријеку Зету да тражи једно пустињачко мјесто, гдје би манастир за себе подигао, у коме би живот довршио, те почне да гради више *Загорка* у једној страни неке мале ћелије, које се некима старцима не допадале, те кажу, да има удесније мјесто, гдје би могао живјети и умријети и то у *Острошке* велике пећине, гдје се налазе развалине старог манастира.

Овдје дође Свети Василије и нађе голему шуму од ријеке Зете до *Острошкијех* пећина, ње се налазаше једно сеоце тако звани *Косјерадићи*, у коме живљаху два брата, Милан и Дамјан, од породице Дамјановића, те их свети Василије замоли, да се из те шуме уклоне у мјесто *Пожар*, гдје им купи земљу и двије куће, те их одаде уклони, а Свети Василије заузме сву *Дубраву*, те у тој шуми купи још неколико земаља и начени једну малу кућу, која се звала „*Албарик*.“ први основ доњег манастира у *Острогу*, гдје је храњено жито, које је народ Бјелопавлићи даривао угоднику Божијему Светоме Василији, а он изађе у високе пећине *Острошке*, те у њима пригради неке мале ћелијице, садашњи горњи манастир, у коме се налази

пећина — црква молвата (al fresco) храм Ваведенија Свете Богородице.

Он је у оввијем Острошким пећинама скромно испоснички живио, молећи се Богу за спасење и ослобођење својега народа, но и овђе опаки људи не даваху му мира, јер притијешњен од Вржегрмаца Дабовића и самовољнијех нападача, који му почеше земљу отимати и притискивати, што му је изванредно досадно и непријатно било, те их не могаше са својих земаља отклонити, и због тога принуђен буде оставити Острог, те пође ради жалбе у Пећ српскоме патријарху Максиму, да га моли, да му дадне власторучна писма на кнеза Раића, који тога времена у селу Рожцима живљаше, да би принудио Вражегрмце, Дабовиће и Рожчане, да му се са земље макну. Патријарх му дадне писмо сљедећега садржаја:

† Максимъ Божию милостию Патриархъ Пекскіи и всемъ Срблемъ и Блгаромъ и прочимъ.

Пишемъ въ Богохранимое племе Вражегрмце Куръ кнезу Раичу и всемъ христіаномъ миръ благословеніе кои се повинуете закону Божию и старіицамъ да вьсте како приходи къ намъ Владика Василије и сказа намъ дае купію Вели-до оу Савъ Лаковића за дванаестъ гроша и по. И аще се, кои отъ васъ христіанинь покуситъ да отнимите до отъ манастира зовомъ Острогъ храмъ въ Веденіе пресвятыи Владичице наше Богородице и приснодъви Маріе да отнимитъ ему Господъ Богъ такому разорителю нъгов домъ и нъга и неговъ синовъ нъгову стоку и все нъгово имѣніе да му Господъ Богъ опрозитъ и расипа внезапно, и да га трагъ и корень погнибеть въ вьки аминъ. И за та до' и за другу земљу кою е купію Владика те е цркви оставио или е кои христіанинь цркви продао, или приложіо за свою душу паки други притискуе да га притисне васака рѣба нега и неговъ домъ, или црковно краде или без пута трѣ потрьо нъга Господъ Богъ. И ако ће те овоіоу цркви и овоимъ калугеромъ красти или пакост творити, а тоуждимъ црквамъ и калугеромъ милостиню давати, ако ће те тако чинѣти нећете одъ Бога ниедно добро имати. И кои ће преслушати сіе писаніе, да естъ проклетъ и да му трагъ погине а онъ се не-раствори въ вьки аминъ.

В. Пеки дѣ. Индикціонъ въ лѣто з р. с. е — 7175 које долази од рођења Христова 1667.

МОНАШКИ ЖИВОТ.

Пише Симеон Поповић, Јеромонах.

1.

Господ наш Исус Христос, по неисказаном свом човјекољубљу, сишавши с неба на земљу, основа духовно царство и остави за то царство своје законе, по којима су се дужни управљати Његови пошљедоваоци — Хришћани. — Обвезни закони Христови јесу: *любиши пређе свега Бога од све душе своје, и ближњега свога, као себе сама.* Овамо спадају и друге Христове заповједи, као: не уби, не укради, не чини прељубе и т. д. Са овим заповједима Господ је оставио још и неке савјете рекавши: „аще хоцещи совершенъ быти, иди продаждь имъніе твое и даждь нищимъ“ и „могій вмѣстити да вмѣститъ (Мат. 19, 12). Тако на примјер: ко жели имати већег духовног савршенства, не задовољавајући се само вршењем обвезних за сваког заповиједи, тај прима на себе и еванђелске савјете, као: добровољно сиромаштво, дјевичанство, изабравши за испуњење тих савјета монашки чин. Он се одриче свијета као препоне, која му стоји на путу к тој великој цијељи, шта више он се одриче и себе сама, приноси себе сама на жртву, — највиши дар, који може принијети Богу — свој живот. Ава Доротеј, говорећи о сличној врсти људи, вели: „Они су разумјели, да, наодећи се у свијету, не могу удобно извршити све врлине и измислили су себи особити начин живота, особити поредак провођења времена, особити начин рада, — једном ријечи монашки живот, и стали су избјегавати свијет и живјети у пустињама у постовима и бдјенијама, спавали су на голој земљи и трпјели друго зло страдање; савршено су се одрекли од отачаства и родбине, имовине и течења. Једном ријечи распели су себе свијету. И не само да су сачували заповиједи, него су принијели Богу дарове. Објаснићу вам, како су они то учињели.

Заповиједи су Христове дате свима Хришћанима, и сваки је Хришћанин обвезан да их извршава, оне су тако рећи данак, дужни цару. Него има у свијету великих и знаменитих људи, који не само што дају данак цару, него му приносе уздарје, такви се удостојавају велике почасти, великих награда и достојанства. Такви су оци, они не само да су испунили заповиједи, него су поднијели Богу дарове. Дарови су ови: дјевичанство и

добровољно сиромаштво; то нијесу заповједи, него дарови, јер ниђе није речено у светом Писму: не жени се, немај дјеце“. ¹⁾ Дакле неки су се Хришћани уклонили од свијета са цијељу, да боље остваре и саме Еванђелске савјете, да принесу цару Христу дар, што нијесу могли учињети, будући у свијету, који „весь во злѣ лежитъ“ по ријечи апостола. (Јов. 5, 19.)

2. Одречење од свијета и побуде к томе.

Узроци, ушљед којих многи људи остављају: своју родбину, кућу, оца, мајку, жену, дјецу, поступајући у духовни калуђерски чин, не бивају код свију једнаци. Ненадни случај и жалосни, смрт својих милих у породици, разни преврати у практичном животу често доведу човјека, да све свјетско, превратно и времено остави, а посвети свој живот, служећи Богу, калуђерском чину, занимајући се оним, што је вођа у вјечити и непромјењиви живот. Има и тога, да само провиђење, водећи вазда човјека к благој цијељи, надприродним начином приведе га к духовноме животу, гдје се моли Богу удаљен од свјетске бригае, о чему свједочи и историја светих људи. — Него бива опет с друге стране и тога, да многи, не будући способни к смиреном начину калуђерског живота, по неким околностима, управо из материјалног интереса, лађају се калуђерског звања, у тој чисто нади, да ће добити неке више почасте, богатства, власти, што бива при добивању више јерархијске дужности. Такав, по духу свјетовњак, а по одјећи калуђер, срета на сваком кораку препоне, досаде, негодовање на свој чин, који се коси са његовим свјетовним духом и карактером. Као да о таквом и вели премудри, да му је лав на путу (Прич. 22, 14). Такав губи и једно и друго, т.ј. нити је монах, нити је свјетовњак. Због тога је умјесно напоменути ријечи апостола: себе искушайте (II. Кор. 13, 5.) и приговор светог Василије Великог неком сенатору, који се показао слаб монах, и који је, по ријечима светог Василије, изгубио сенаторство и калуђерство, — пустио сенаторство, а не ухватио калуђерство.

Прва је и необходима ствар подвижнику калуђеру, да има тврду одлуку служити Богу усрдно до свог пошљедњег часа, не гледајући на све препреке, које буду стојале на његовом путу, имајући при томе свагда на уму, да он има помоћника Христа, са којим се Павле хвали да он може све учињети, који га и кријени (Фил. 4, 13.). Дешава се и таквих људи, да, желећи

1) Превод. О. нашего Авы Доротея душеплезныя поученія. Москва, 1874. стр. 33.

више духовно савршенство, а немајући силе од један пут да прекину свезу са свијетом, проведе вријеме свог испосничког живота међу домаћима, код своје куће. За такве неки је рекао од светих отаца, да су они налик на мрца, који лежи у кући несахрањен, смрди себи и свијема, те су у кућу. За тога као да вели Господ: яко ни студентъ еси ни тепелъ... изблевати тя отъ устъ моихъ имамъ. (Апок. 3. 15—16.) Неко се хвалио светом Антонију Великоме, како он живи у својој породици и има сва средства, доколицу да се занима св. Писмом, читањем и молитвама без расијавања духа. Свети Антоније питао га је: „Кажи ми, сине, ожалошћаваш ли се ти у њиховом изгубу или несретним случајевима, радујеш ли се у њиховој срећи?“ — Он призна да прима учениће и у једноме и другоме. Тада му старац рече: „знади пак да ћеш ти и у будући вијек такођер узмућивати се судбом онијех, са којима у овом животу према добити и изгубу смућаваш се радощју или тугом.“²⁾ „Нек ти буде отац — вели свети Јован Љествичник — ко може умити нечистоће; брат — сатрудник и саревнителъ у тежњи к горњем; неразлучну сажителницу узми смртну успомену; љубазна чеда твоја нек буду срдачни уздаси; роб нек ти буде твоје тијело, а другове учини себи небесне силе, које ти могу бити корисне за вријеме изласка твоје душе; у речеји другови нека буду: сеи естъ родъ ищущихъ Господа.“³⁾

Као што се по ријечима свештених отаца цјеломудрије не састоји само у једном уздржавању од тјелесног гријеха, него и у другом начину живљења, погледа, говора, ношње хаљина и томе сличног, на исти начин и одречење од свијета не састоји се само у одречењу од материјалних ствари: куће, земље, злата, сребра, но у одречењу својих наклоности греховних и своје воље наклоњене више на зло, него на добро, јер је постала тако немоћна још Адамовим падом у рају. — „Има три начина одрицања, вели свети Касијан. Прво је, ко тјелесно остави сва богатства и имућства овог свијета; друго је, у ком остављамо навике, наше пороке, страсти, како душевне тако и тјелесне; треће је, у ком се одричемо својим умом од свега садањег и видљивог, а само будуће гледамо. Сва та три одречења заповиједао је Бог Авраму да их изврши, кад му је рекао: „И изиди отъ земли твоєа и отъ роду твоєю и отъ дому отца твоєго (Бит. 12.). Отъ земли твоєа т. ј. од првашњег начина живљења, пређашњих навика и порока, који приовнуши од самог рођења,

2) Добротолубіе въ рус. персв. СП. 1877. стр. 102.

3) Љєств. Слово 3.

били су сродни с нама, као да су од једне крви. *Ошъ дому ошца швоого*, т. ј. од сваке успомене у цијелом свијету, што се догађа у нашем погледу.“⁴⁾ Потпуно одречење од земаљског блага, вели св. Василије Велики, удаљује препоне од онога, што је драже *паче камена чесна многа* (Пс. 18, 11.). Небесно благо по ријечима самога Христа Спаситеља добиће они, који буду извршавали његове ријечи: „Иди продаждь имъние твое и даждь нишчимъ и имъние имаши сокровише на небеси.“ (Мат. 19, 21.).

Калуђер, који се не одрече од материјалних брига не може постати послушан и сталан на једном мјесту, без чега цио му труд пропада.

Свети Јован Касијан, говорећи о том, како богаство смета калуђеру, да има сталност на једном мјесту, вели: „Он досађује, љути се, противурјечи; не одаје ником поштовање, него као помамни коњ скаче тамо амо; незадовољан је свакодневном храном; јавно говори: да он ту не може већ живјети, да се може човјек спасти не само на том мјесту, да, ако не остави тај манастир, пропадуће. —

Кад такве мисли настују у калуђера, он немилостиво троши манастирске новце, помишља о том како би оставио тај манастир; грубо одговара на заповијести надлежних, сматра себе, као да је ту излишан; примјећује, осуђује и презиру све у манастиру, а не ради о његовој поправци. За тим налази оправдање својој слутњи, да се не би рекло, како је он лакомислен, и да одлази из манастира без узрока. А, ако могне, и друге привлачи незадовољством и празнорјечијем и истргне из манастира“.

4) Добротолубіе въ русск. переводѣ II. томъ. Москва 1884.

(Наставиће се.)

О М И Л И Ј Е.*)

НАПИСАО Дионисије Миковић, игуман.

(Наставак.)

VI. О души.

И рече Бгъ: сотворимъ чловѣка по образъ и по подобію (I. Бит. 26.) И созда Богъ чловѣка, перстъ вземъ отъ земли и

*) Виђи 4 свеску Просвјете.

вдн8 въ лице его дыханіе жизни: и бысть человекъ въ душу живу. (I. Бит. 2. 7).

Душа! о! она је бесмртна искра Богом надхнута у нама; она је образ бескрајног божества; најдрагоцјенији дар Свезнајућег и Свемилостивог Творца; дух који нас везује са узвише- нијем т. ј. са небесним свијетом и са самим истинитим Свемо- гућим Богом, јединим нествореним највишим Духом. Њезин је пастир Исусе Христос, и Он је њезин посјетилац. (I. Пет. 2. 25.)

Каја бо полза человек8, аце миръ весь приобряцетъ, д8ш8 же свою отцетитъ? (Мат. 16, 26.) пита Свєблаги наш Спаситељ. О! нема користи, јер овај свијет није наша вјечна до- вина, него ће, као што свето Писмо вели: Возвратится переть въ з-млю якоже бѣ, и духъ возвратится к Бг8 ижз и даде его. (Еклес. 12. 7). О! нема користи, јер Богу су мила само добра и праведна дјела, и ништа нечисто пред њим не може.

Кад душа изађе из тијела тад тијело постаје: мртво, смр- дљиво и распадљиво, и наслиједиће: гады и звѣри и червє (Ис. С. Сир. 10, 13). И незаноси се више за богатством ни праз- ном земаљском благом; не граби се ни зашта, што му је жи- вот на земљи миљило, веселило и сладило! Оно је прах и у прах се врће. (Бит. 3, 19.) И земља ће му бити мати, а црви браћа и сестре. (Јов. 17, 14)

Поред споменутог ми у најтежијој свези стојимо с науком вјере, да ћемо васкреснути, јер писано стоји: Воскресн8тъ мертви и востан8тъ иже во гробѣхъ (Ис. 26, 10.) А то ће бити у по- шљедни дан, и као што сам Христос рече: Егда мертви услы- шатъ гласъ Сына Божія, и услышавше оживуть (Јован: 5, 25.)

Тада ће се опет наше тијело сјединити с душом и биће тада: лако, танко, световидно и слично Христовом, с којим је васкреснуо, јер св. Писмо вели: Мы облечемся тогда во образъ небеснаго человек8 (I. Корић. 15. 49) т. ј. у Исуса Христа.

Наше тијело биће тада исто онакво, као што је било некад на земљи с душом, али својство дебљине, грубости и тешкоће неће имати, јер писано је: Плоть и кровь царствія Божія на- слѣдити не мог8тъ (I. Корић. 15, 50.)

Трулеж му нити икаква зла сила неће моћи препријечити да не васкрене, јер нас је Христос ослободио од праотачког гри- јеха, с ког смо изгубили рај сладости на земљи. Он, Свєблаги Спаситељ наш, предао је Себе за нас да и ми живимо с њим; Он је нас искупио Својом преветом најправеднијом крвљу; Он је с крстом уништио нашу праотачку клетву, и с погребом усмртио смртну државу; Он је сломио паклена врата од мједи,

и сатро гвоздене вериге; извео нас је из таме и смртне сјени, и растргао је ропске свезе, које нас спутаваху, и васкрсом је Својим просвјетио сав људски род.

Али душу неће убијати гробни мрак, ни стезати тијесни простор хладног гроба, ни у прах претворити смрдљиви загушљиви зрак; она и последије, кад се од тијела раздвоји, остаје: цијела, несамртна, и са личношћу, свијешћу и суштаством врће се свом Творцу да пребива: Идѣже нѣсть болѣзнь ни печаль, ни въздыханіе, но жизнь безкомечная (Кон. погреб)

Али то блажено стање опредѣљено је само за добре душе; и тамо ће добре праведне душе међусобно друговати; и друговаће оне и са светим анђелима; оне ће посматрати неизрециву славу Исуса Христа и служиће Му око пријестола. Оне ће отуда имати живог саучесћа у судби браће и сестара, које на земљи живе. О! тамо ће уживати у очекивању пошљедње награде, која ће им бити досуђена на праведном страшном Христовом Суду за њихова добра, побожна праведна, родољубна, поштена дјела, која су на земљи учиниле. О! тамо ће оне предходно уживати неисказано блаженство, које ће у потпуној мјери уживати и у цијелој блаженој вјечности. О, предивног, о, благословеног и прежељног њиховог стања!

Па шта би могли у сравању с душом ставити, што њој претпоставити? Ништа, јер ми смо њени пресветици јасно сви отци наши и дјеца наши јасно сви на земљи, и нѣсть постојанія. (Парал. 29. 15.)

Али на жалост има нас, који заборављамо на вјечно блаженство; који се не бојимо од Свемогућега Бога, који може душу и тијело наше погубити у паклу. Који не помишљамо да порочнијем грешнијем живљењем на земљи губимо вјечну рајску сладост својој души! Такви несрећници боље да се нијесу никад ни родили, јер њихово је сјеме огањ и они ће пожњети пламен.

Стање је таквијех душа, кад се од тијела раздвоје, прежалосно. Оне неће гледати Бога лицем у пресвето Лице Његово, нити ће друговати са светим Божијим анђелима; нити бити у служби око престола Господа славе.

Савјест ће им пребацивати за сва богомрзна дјела, што су учиниле, док су у тијелу на земљи биле; другови ће им бити зли и нечисти духови, а уживање вјечне паклене муке. О, боље би им било да се никад нијесу родиле! О, жалосног, о, нежељеног обиталишта грешнијех душа!

Србадијо мила, Бог ми с тобом био! молимо се Господу, да нас Он сачува и од саме грешне помисли, да би и кад претпоставили земаљско благо и уживање небесном вјечном блаженству.

Сјећајмо се свагда еванђелске приче о богатома и о сиромашу. Богати један раскошно се одијевао и хранио, а болесни сиромашни Лазар желио је да се нахрани мрвицама, које су падале с трпезе богатога. Анђели су одвели добру душу Лазареву у рај, а нечисти дуси одведоше душу раскошног богаташа у пакао. (Лук. 14. 19—31.)

Богатство му није души помагало, јер с њим није чинио добра и праведна дјела, него дјела: безакона, Богооступна.

Само с добријема дјелима испунићемо вољу оца нашег небесног, и тако стећи души мјесто у рају, јер Спаситељ наш Господ Исус Христос рече: Неће сваки који ми говори: Господе! Господе! ући у царство небеско; но који чини по вољи оца мојега, који је на небасима. (Мат. 7. 21.)

Треба да свагда и строго назимо на своје хришћанско достојанство, које узвишено стоји над свим нечистим и неваљалим грешним жељама и намерама, јер оно је високо и свето.

Хришћанине! хришћанка! о, како је премило и најљепше ово име, које смо по самоме Христу добили. С њиме смо постали: избрани род; царско свештенство; свети народ; народ добитка; (1. Пет. 2. 9.) народ, који смо икупљени пресветом Божественом Крвљу највишег мученика Спаситеља нашег Господа Исуса Христа; народ измивени светим крштењем, и освећени светим причешћем, које нас и са самим Господом саједињава; народ, ком је намијењена од Бога блажена слава и све радости и добра кроз све вијекове.

Србадијо! Ако озбиљно припазимо на своје узвишено хришћанско достојанство, тада ћемо и спасти своју душу; јер се тад нећемо понизити: крађом, ни свађом, отимањем, напастовањем, убиством, завишћу, мржњом, гордошћу, презирањем, осветом, пријеваром, кривоклеством, раскошноћу, невјерством, љеношћу, нападањем и лажама, него ће уста наша мирисати: истином, овом најчистијом Божом шћери; и мирисаће Божијом правдом као цвијет најљепшим мирисом: и уши ће је наше слушати мило као одјек гласа светог јутарњег звона; и оснажавајући она наше срце, као пролећна роса убаву и мирисну ружу; јер онај, ко облагује и клеветује, и ко то слуша и важности му дава, тај другује са ђаволом, и он му мота са гадним језиком, он му отвара уши да слуша лажи, и затвара да не чују Божију истину и правду; он, нечисти ђаво, поставио је себи трон у срце та-

квог грешника и заробио му душу са свезом свију грешних страсти, која не воде на уска врата, кроз која се улази у Божије царство, него воде на: „широка врата и широк пут што води у пропаст. (Мат. 7. 13.) Он, само он, нечисти ђаво збори, слуша и ради рђава дјела, а добри хришћани трпе један другог, по заповиједи св. апостола Павла: другъ друга тјеготи носите. (Гал. 6. 2.) и зборе, слушају, и раде: само добра и праведна дјела, да тако испуне закон Христов, па да им душа вјекује са Христом у царству вјечне славе; једном ријечи: Хришћанин, прави Хришћанин који има у себи живу Христову вјеру, чува се од сваког грешног безаконог дјела, које би му могло душу утопити у пакао; образ обрљати, и посрамити свето хришћанско име, које је свезано са величанством благородства, славе и гласа крунисаног оправданим поштовањем и у дебелој свесвјетској историји.

О, драга, о, премила браћо и сестре! О љубазна у Господу чада' духовна! Упримо умнијем очима на најсјајније слике свесвјетске и црквене историје, а на по се наше српске, па ћемо се и тамо утјешно увјерити, да је милостиви Бог добре душевне људе бранио и миловао, и кад је на њих у највишој мјери сикћала бездушна напаст и злоћа људска; и да их је подизао на све веће степенне угледа и поштовања. Видјећемо тамо св. пророка Илију, Јована Крститеља, Архиђакона Стефана, Петра и Павла, и остале свете пророке, апостоле, мученике, и светитеље: Владимира руског, Симеона бугарског; Константина грчког, Саву, Арсенију, и два Симеона српска, и Србе свеце: Петра цетињског, Василију острошког, Стефана ниперског, Стефана дечанског, мајку Анђелију: Уроша и Лазара, српске царице, и многе и премноге друге Божије угоднике, које ни скорбъ, ни тјснота, ни гладъ ни гоненіе, ниже раны, ни яростъ звѣрей, ни мечъ, ниже огнь претјачији разлучити отъ Бога возмогахъ; (На стих, стихир. крес. гл. 1.) и који свијетлише милосрдним побожним дјелима међу грешницима, као звијезде у тами: као сунце кад му зраци пробију у помрчини. О, нека нас помисао на њих не изда, па ћемо опрезније чувати своју душу и ужаснућемо се од свију недјела, која би души нашој шкодити могла.

О! имајмо свагда на уму прије споменуте христове ријечи: каква је корист човјеку, ако сав свијет добије, а души својој науди? — И молимо се непрестано Господу, да Он, по својој неограниченој вољи, шћели ми или не шћели, спасе нашу душу; и пјевајмо са св. Андријом Критско-јерусалимским:

На недвижимомъ, Христе, камени заповѣдей твоихъ, оутверди мое помышленіе. (Ирм. пјес. 3)

И:

Душе моя, душе моя, востани, что спиши: конецъ приближается, и имаша смутитися: воспрями оубо, да посядиди ти Христосъ Богъ, вездѣ сый, и вся исполняий. (Кон. гл. 6.) Амин.

ЧИН ПРАЊА НОГУ.

Приликом богослужења на велики четвртак свршава се у православној цркви успомена на свету тајну причешћа, коју је Господ Исус Христос на тајној вечери установио, и успомена на Исусово прање ногу својим ученицима у очи своје смрти. С обзиром на то, да се чин прања ногу свршава само у саборним црквама и то на архијерејском богослужењу, те да је ушљед тога врло мало њих имало прилике лично видјети тај обред (који се свршује на истоку и у Русији, но код нас Срба и Бугара не), то за неизлишно сматрамо да упознамо наше читаоце с чином и поретком прања ногу.

Чин прања ногу свршава се на свршетку литурџије послѣје заамвоне молитве. На сред храма на нарочито за тај посао направљеном амвону постави се столица за архијереја и 12 столица, по 6 у сваки ред, за свештенике, који служе са архијерејем. Пред архијерејском столицом се поставе судови и друге за прање нужне ствари, а с лијеве стране архијер. столице — аналогија (налоњ) за Еванђеље. Послѣје заамвоне молитве излази архијереј из олтара на амвон, а пред њим изиђу протођакон и два ђакона, од којих први носи Еванђеље, а последњи сасуде за умивање. Еванђеље се постави на налоњ, а архијереј сједа на одређено за њега мјесто. Потом протођакон с једним ђаконом доводи из олтара 12 свештеника, по два у реду, који сједају на своје столице, окренути лицем према царским дверима. У то вријеме појци поју стихире, у којима се изображава прање ногу, које је извршио Господ на тајној вечери, а тако исто и 50 псалом.

Кад изиђу на амвон свих 12 свештеника, који представљају ученике Христове на вечери, протођакон говори велику јектенију и моли се „да Господ благослови то прање и да оно буде

прање нечистоће наших гријехова.“ У вријеме јектеније архије-реј и свештеници сједе; а кад се она сврши, устаје само епископ, те чита молитву, да би нас удостојио Господ, да се коснувши се те воде оперемо од душевне нечистоће, да нас сачува од духовне змије, која се стара да нас усмрти,“ те опет сједа на своје мјесто. Иза тога протођакон чита из Еванђеља оно мјесто, како је Христос на тајној вечери опрао ноге својим ученицима. Кад протођакон изговори еванђеоске ријечи: „воставъ съ вечери,“ епископ устаје; при еванђеоскијем ријечима „положи ризи своя“ скида он са себе епископске знаке и хаљине: панагију, крст, омофор, палицу и сакос. Кад протођакон чита „и пріемъ лентіонъ, препоясая,“ епископ се опасује платном, а код рјечи „потомъ влія водѣ въ оумывалницѣ,“ улијева воду у чашу из умиваоника. Протођакон даље чита: „и начатъ оумывати ноги оученикомъ, и отирати лентіемъ, имже бѣ препоясанъ; у то вријеме епископ пере ноге свештеницима, почињући од оних, који сједе с лијеве стране и завршујући с онијема с десне. Прање бива овако: епископ руком у три маха лијева воду на ногу свакога свештеника, брише ју с платном и цјелива руку свештеникову, а свештеник након тога цјелива митру и руку епископову. Доклегод епископ умива ноге једанајесторице свештеника, протођакон понавља еванђељске ријечи: „и начатъ оумывати ноги оученикомъ, и отирати лентіемъ, имже бѣ препоясанъ. А кад протођакон почне читати еванђељске ријечи: и прійде к Симонѣ, Петрѣ и глагола емъ,“ тада се и епископ приближава првом свештенику, који му сједи с десне стране, а то је обично архимандрит или најзаслужнији протојереј, који представља апостола Петра. Овај потоњи устаје и говори еванђеоске ријечи: „Господи! Ты ли мои оумыши нозѣ?“ Епископ му такођер с еванђеоским ријечима: Еже азъ творю, ты не вѣси нынѣ, раздѣвши же по сихъ.“ Свештеник говори „не оумыши ногѣ моею во вѣки,“ а епископ му одговара: аще не оумью тебе, не имаша части со мною.“ Тада свештеник изговара ове ријечи: „Господи, не нозѣ мои токмо, но и рѣцѣ, и главѣ,“ показујући тада на руке и главу своју и сједа на своје мјесто. Епископ, одговарајући му с еванђелским ријечима: „измовенный не требуетъ токмо нозѣ оумыти; есть бо весь чистъ, и вы чисти есте, но не вси“, пере му ногу, а по том иде на своје мјесто и скида платно са себе, а протођакон дочитава Еванђеље: „вѣдаше бо предающаго его, сего ради рече: не вси чисти есте.“ А кад појди испоју „Слава тебѣ Господи, слава тебѣ,“ протођакон поново

позива на пажљиво слушање Еванђеља и почиње читати: „Во время оно, егда оумы Исусъ нозѣ оученикомъ, прїямъ ризы своя.“ При вишекратном понављању посљедњијех ријечи „прїятъ ризы свои“ — епископ се облачи, а при ријечима „возлегъ наки“ — сједа на своје мјесто, а свештеници устају. Епископ након тога довршава читање Еванђеља: „Образъ бо дахъ вамъ, да јакоже азъ сотворихъ вамъ, — и вы творите.“ Затим епископ устане и говори молитву, да би „Господ опр’о нечистоћу душа нашихъ, и да би ми, оправши с нас грѣшни прах и обрисавши један другога убрусом љубави, могли угодити Богу у све дане живота нашега и наћи благодат пред њим.“ Пошто се сврши ова молитва, епископи свештеници улазе у олтар, и по обичају се довршује литурђија.

Превео: Л. Богд.

ПАЛЕСТИНА ПОД ВЛАШЋУ ХРИШЋАНСКИЈЕХ

ИМПЕРАТОРА (Од 326—636.)

BIBLIOTEKA

CRNE GORE ĐURĐE

Св. Сава и Св. Теодосије

CRNOJEVIĆ

(Од Алфонза Куре. С рускога преводи М. Никифор.)

(Наставак.)

Чим су се мало умириле вјерске буне, а Палестина је морала да изнова претрпи невоље од два самарићанска устанка.

Први случај устанка самарићанског догодио се на неколико година послѣје саједињења Маркијанова са православљем. Било је то на сами дан Педесетнице, 484 год. Хришћани су се били сакупили у крстовидни храм, којег су подигли нашљедници Константинови над бунаром, код којег се Христос разговарао са Самарићанком. Овај дан са оружанијем рукама Самарићани појуре у цркву и пробијајући крвави пут дођу до олтара, у ком је епископ свршавао службу; ту они ухвате епископа Теревинтија, одсијеку му обадвије руке, и чињели су такво немјаване службе и светиња, да је историк умучао и говорити о томе. За тим Самарићани прогласе за својег цара разбојника Јулијана и онда нападну на Кесарију, коју су готово без

икаквога отпора узели, разорили у њој цркву, која је била посвећена св. Прокопију, убили епископа Тимотија, и примивши народ на вечерње игре у цирк, све их поубијају. Међу тим неапољски епископ успио је доћи до Константинопоља, и затраже од цара Зенона помоћи. Гувернер палестински, по наредби царевој, похита на помоћ Кесарији, коју су Самарићани покушали да одбране и задрже, али буду потучени. Њинога вођу Јулијана ухвате и његову главу, окићену царском дијадемом, откину и пошаљу цару Зенону. Имање Самарићанско буде све конфисковано, а они сами буду уклоњени од сваке дужности. Разрушена Кесаријска црква буде поново направљена на рачун Самарићана, римска посада настани се у њиној столици у Неапољу, а на врху Гаризима, гдје им је била синагога, подигнута буде тврђава, у којој се један дио гарнизона настани.

Други устанак Самарићана био је на неколико година за тијем, и то за владе цара Анастасија, напљедника Зенонова. По сасма врлетној путањи, која није била позната гарнизону, и коју је Самарићанима показала једна жена, они пођу тајно, изађу на Гаризим, похватају оно гарнизона и поубијају, а сами почну да вичу и да дозивају оне остале, што су у граду, но војска, која се у граду налазила, успостави ред и грађани нијесу смјели ништа учинети, а војска за тим изађе на Гаризим, похвата бунтовнике и казни све.

Мало доцније Сарацини, који су нападали час на једну, час на другу страну Сирије и Палестине, покушају да са свим покоре Палестину. Нааман, цар Сирије и главни савезник свијех Сарацинских племена и Персијанаца, овлада Месопотамијом, а на Сирију и Палестину пошаље два одјелења војске, коју су предводили Гамал и Арета. Они пријеђу пустињу, разоре манастир, који је подигао Св. Јевтимије за Сарацинске монахе, него се они спасу бјегством у манастир Мартиријев. Но војска их је све до њега гонила, те тако неке од њих побију, а неке поведу у ропство. Но Јевгеније, управитељ Месопотамски, разбије Наамана близу Битре на Јефрату, а Роман, управитељ Палестински, разбије обје војске Гамала и Арете, и на ново овлада островом Јотавом, који су Сарацини отели још при цару Лаву. Ово је остроко било познато због своје велике богате трговине са Индијом, и данак, који се узимао од његовијех трговаца састављао је један од главнијех државнијех прихода.

Сви ти ратови нијесу смјели да и даље остане развој међу Калуђерима у Палестини.

Ћ манастирима, које смо више поменули, присаједини се још и други манастир, којег је подигао патријарх Мартирије у близини његова првог манастира, а настојатељ тога манастира Илија, будући замјеник Мартиријев, подигао је около Јерихона још неколико манастира. О тихој мирноћи овога манастирског живота Илија је напомињао не само док је био патријарх, него и кад је био у прогонству при смртном часу. Ближе к Јерусалиму, Калуђер Евсторгије подигне манастир, у ком је примао Св. Киријака, а полуподземни манастир Хузивски бројао је међу својим монасима будућег епископа Кесаријског.

Али прави напљедници Св. Јевтимија били су: Св. Сава и Св. Теодосије, који су били саједињени тијеснијем везама љубави и пријатељства.

Манастир Св. Теодосија у брзо привуче у своју ограду неколике стотине калуђера. Он је био подигнут источно од Витлејема, на врху високога бријега. За Грке, Јермене и Јесеје, а тако и за болеснике имао је његов манастир особито одјелење и цркву, која се рачунала за главну у манастиру, и подигнута је била на унутрашњем мало уздигнутом мјесту. У свој цркви био је укопан Теодосије са његовом мајком, а такође и Софија, мајка Св. Саве, а неколике стотине година доцније 1173 године овдје је сахрањено тијело Св. Евросиније, кнегињице пољске, која је умрла за вријеме својег путовања по светијем мјестима.

Св. Сава подигао је своју цркву на неком растојању источно од манастира Св. Теодосија и то на тврдој обали Кедронскога потока, међу многобројнијем пећинама, којијема је та околина била богата. На бријегу од обале Св. Сава најприје подигне кулу, мало ниже капелу. Но наскоро за тим Св. Сава открије једну пећину, која је била крстовидна и велика, а била је спојена са кулом природнијем подземним пролазом, а од стране потока био је на њој један отвор, проз који је свјетлост улазила. Св. Сава украси ову пећину и претвори је у цркву. Недостатак воде, који је био у његовој лаври, буде чудноватијем начином отклоњен. Један пут Св. Сава стојећи ноћу на молитви зачује у дубљини клисуре неко лупање, и види дивљега магарца гдје копа копитом, па онда ту приноси главу. Св. Сава одмах пође тамо са монасима, почну на том мјесту копати, и одмах изборе извор, који ни до данас није пресушио. Лавра Св. Саве то је једина, која је по благослову њезина основатеља непрекидно постајала још од њезина почетка, па до наших дана, и она нам даје јасну слику и појам о разнијем пустињачкијем манастирима, о којима смо могли имати појам само по предању. Једанаест

манастира су се постепено развили околу главне лавре, коју је Св. Сава са својим ученицима подигао. Најљепши од тијех манастира био је манастир Схоларијев, којега је подигао Св. Сава на оном уздигнутом мјесту, на ком је некад подигла Евдокија своју кулу, у којој је водила говор о покајању свом са Св. Јевтимијем. Неколико калуђера јеретика, послје пораза Текојског манастира Маркијаном, били су се скрили у овој кули. Св. Сава обрати их у православије, а околу куле подигне манастир и преда управу манастирску Јовану Схолару, који је знатан са своје побожности, и који је дао своје име манастиру. Два друга манастира: Пештерник, прозвани по пештери, која им је служила мјесто цркве, и Кастелини, који је сазидан на развалинама старог римског замка, са горе поменутијем манастиром Схоларијевим, сачињавали су као неки троугаоник.

Но Св. Сава и Теодосије нијесу били славни спољашњијем подизањем и уређењем манастира толико, колико су били славни уређењем унутрашњег калуђерског живота. Св. Сави припада захвала за црквени устав, којега је он саставио на једно. Правила за тај устав Св. Сава је прикупио: из правила, која је донио са собом из Јерупта Св. Харитон; из правила, која је установио Св. Јевтимије и Теоктист у својијем манастирима; за тим додајући к њима нова правила по потреби развитка калуђерског живота и саставио је тако звани „Типик Св. Саве“, који је послје допуњаван и прерађиван од Св. Киријем Јерусалимским, Јованом Дамаскином и Николом Граматиком, патријархом Константинопољским, те је тако постепено ушао у општу употребу по свијем азијатскијем црквама, а при концу петнаестог вијека, благодарећи заузимању Симеона Солунског, био је примљен за опште правило у цијеломе православном свијету. Квасац, који је некад започет јеретичима између монаха и епископа, још није био престао и често би узбуђивао час један, а час други манастир у Палестини. Желећи томе раздору учињети један пут крај, патријарх Јерусалимски Саљустије ослободи архимандрита Анастасија од дужности. Он је био настојатељ манастира Св. Пасариона, и општи игуман свију Палестинских калуђера. Анастасије, по ријечима Кирила Скитопољскога, више се бринуо о богатству својега манастира, него ли да одржи мир између монаха, те због тога патријарх постави на његово мјесто за Архимандрита Маркијана, настојатеља Витлејемскога, којега тврди и строги карактер био му је добро познат. По послје неколика мјесеца Маркијан умре, а и сам патријарх налазећи се на смртном одру назначи на Маркијаново мјесто

Св. Саву и Теодосија, који су међу собом подијелили дужност тако, да је Св. Сава остао над лаврама и пустињацима, а Св. Теодосије над манастирима.

Ц В Ј Е Т Н И К Д У Х О В Н И.

Истина и лаж.

Афоризми.

(Наставак.)

Ко лаже, Бог му никад не помаже.

Ми треба да гледамо на овај свијет, као на једно велико позориште, у ком се бори: добро и зло, истина и заблуде, трпљење и нада! Све неправедно и лажно — рано или позно гине, а само једина истина, која се не боји времена, остаје вјечно (Карамзин).

Истина никад не може потонути, па буди колико ју у дубљину тур-кали, она ће вазда испливати на површину, као уље над водом.

Истина је као свјетлост — неизмјењива.

Истина је слична горком здравоме лијеку, који је попрати тешко, али има снагу да лијечи.

Ко не љуби истину, тај је још и не познаје (Св. Гр. Двојеслов).

Не треба само вјеровати у истину, него и говорити истину.

Умањавати важност истине — значи закопавати злато у земљу (Ава Евагрије).

Једнако је зло — и говорити, што није истина, и неговорити, што је истина (Метафраст).

Нема ни једнога гријеха, који је тако уљегао у навику, као лаж, и као што је тешко наћи рибу без кости, тако је исто тешко наћи човјека, који никад ништа није лагао (Протојереј Ј. Толмачев).

Боље доста што претрпјети за истину, него ли говорити лаж (Ф. М. Московски).

Лагати и варати, значи — Бога презирати, а људи се бојати.

Вазда ћемо боље добити, ако смо, какви смо, него чињети се нешто да смо, а нијесмо.

Лажову не вјеруј ни кад говори истину (Амвр. Рандју).

Кад нешто говориш, говори онако, како је што, без никакве двосмислености, јер је двосмисленост пола пута к лажи, а лаж је прави пут к паклу.

С л а в а.

Кога год очекује слава, очекује га и туга.

Ће је слава, ту је и завист; а ће је завист, тамо је клевета и све пакости.

Слава је један празни дим, који може да за вријеме заслијепи очи, и таква је, да не заслужије јурити за њом (Инокентије Арх. Херсонски).

Немој да се занесеш славом, да те твоја срећа не превари, јер се често варају они, који иду по прољетњем леду (Св. Д. Ростовски).

Старај се да добијеш вјечну славу, јер све славе и хвале овога свијета привремене су и обманљиве (Св. Гр. Богослов).

Добра дјела чине човјека вјечно да је славан. „Благо томе ко довијек живи“ (Цр.).

Није славан онај, кога свијет слави, но је славан онај, кога Бог прослави (Св. Тих. Задонски).

Затражуј од људи да славе не тебе, него Бога, а себи тражи славе од Бога.

Ко се труди, да га славе људи, тај не тражи да га Бог прослави (Тома Кемпејски).

Права слава састоји се у томе, да презиреш сву од људи славу, а да радиш све у Божију славу (Златоуст).

Ко не тражи људску славу, тај постиже од Бога славу (Св. Исак Сирни).

Најбољи пут да добијеш славу, то је бјежати од ње (Златоуст).

Као што није богат онај, који има много потреба, него онај, који нема ни једне потребе, тако — није славан онај, који тражи славе, него онај који бјежи од славе (Златоуст).

Ако хоћеш да си баш славан, а ти презири земљу славу, и бићеш славнији од свијех (Златоуст).

Ако хоћеш да постигнеш славу, онда презири славу; ако ли се стараш да постигнеш славу, онда си изгубио славу (Златоуст).

Слава је као сјен; ако хоћеш да је ухватиш, не стигне је; ако бјежа од ње — свуд те прати.

Човјек, који поступа са славама са својом еријешћу, не гледајући на то, што о њему мисле други људи, то је прави и велики човјек (Карамзин).

Ради, што је достојно похвале и славе, али је не тражи.

Буди ти вазда мило слушати савјете, а не буди — похвале.

(Наставиће се.)

Извјештај о основним школама црногорским у школ. години 1893—4.

(Саопштвава се у изводу).

Ревизор: М. Лековић, учитељ.

1. Школа Брчeosка у Горњој Црнци.

Испит је држан 20 Јуна (1884 г.), и трајао је 8½ часова. А писмена ревизорска работа, која испиту поредује, обављена је сјутрашњег дана.

Школа је била троразредна, т. ј. с II, III и IV им разредима. Овдје су сва дјeca православне вјере. С почетка године уписано је било у II. р. 27 ученика, а испитани су 23; у III. р. 17, а испитани 13, у IV. р. 14, а испитани 13 ученика. Оне те нијесу испиту присутни били, омеља је

болијест и домаће неприлике, а само је један ученик искључен из школе због слабог понашања.

Повторавали су исти разред само у III-ћем р. 2. ћеце, а II. и IV. ниједно.

Испитивани су у сваком предмету по три ученика од разреда: (најбољих, средњих и нижих оцјена, — а прима потреби и више њих; предмети, који тичу све разреде, испитивани су истодобно и редомце у ниже и старији разреде. Укупни успјех по свима предметима о испиту показали: у

II-гом р.	—	врло-добар
III-ћем „	—	више врло-добар
IV-оми „	—	више врло-добар

Чистоћа школе, ношње и држава ћеце нађена је — више врло добра; а дисциплина и ред при испиту — одличан.

Школски рад одпочет је 1. октобра. — Доказано је, да је дневно рађено по 4—5½ часова зими, а љети по 6; и да је учињено школ. радних дана 181, при којим је учитељ свагда био у раду међу ученике. Похађање школе са стране ученика било је уредно. У корист уредног похађања школе и других васпитних и материјалних потреба ђачких, учитељ је држао 29. октобра родитељски скуп. Ради посматрања и испитивања видокуруга и околине, учитељ је изводио ученике у подуже шетње, од којих је једну учинио на Ивино брдо с још двије Црмничке школе, одакле се догледу отвара голем дио Црне Горе и приморја нашег и аустријског.

Одговорни учитељ је овдје поп Јоко Гојнић. Постављен је најприје за привременог учитеља 1874 г. Експедиције године за сталног. И од тада био је све стални учитељ по школама разних црногорских нахија, — на ниже и старије разреде.

Способности његове за учитеља основне школе подигнуте су дуговременом практиком и саморазвићем и изнад оне теоретичке спреме коју је изио из школе ће се спремао за ту дужносн. Држање његово за време испита било је природно и досљедно; о владању ван школе није се показало такође ништа што би се дало осуђивати; а у мјесту је доста омиљен поштован. Трудољубље му је непоштедно и похвално.

За учитељску дужност спремао се на Цетинье, ће је два старија основна разреда и првашњу Богословију свршио.

Начин предавања наставе — добар му је; само се могло припознати да се у анализи распростире одвише на уштрб синтеза: трефивало се да дијете ријечи постављену задаћу лакше по дјеловима ње, него ли што покаже цјелину ње и примјену к животу и пракци. Ипак ово не искључује паочигледност и разумљивост наставе, које овди доста има. При томе учитељ је довољно наставља да упуту ученике к правилном мишљењу и расуђивању, што се дало виђети из одговора ђачких, кад је требало да изведу сјуже из прочитаног или расказаног.

Да бих дознао у колико је учитељ пазио на образовање ваљаних и честитих карактера код својих ученика, захтјевао сам, да из подручних примјера при испитивању изнађу узвишене човјечије поступке, и да их различе од ниских и недостојних. По ђачким одговорима и очитој наклоности к првим, а одвратности к другим, могу рећи, да је учитељ на то обраћао довољну пажњу.

Тјелесне казне употребљавао је, али ка што каже сам, у приликама кад су ове биле неопходиме — као: за свађе и друге изгреде овоме сличне;

а одчести и за нерадљивост и немарност односно учења. Но јавног негодовања или протеста на то није се јављало ни одкуда, а тако исто ни видљивих трагова на ђаци од тих казни није било.

Бачке свађе између себе учитељ је строго одклањао и предупређавао. Будући да је кућом у близини школе, имао је могућност сљедити и сљедио је за добрим понашањем својих ученика у сваком погледу. Истостанака од школе у радно вријеме учинио је само $4\frac{1}{2}$ дана. А од цркве изостао је тек онда, кад у овој код школе није службе било, т. ј. кад је свешт. држао службу у другој којој цркви ове општине, усљед чега овој цркви ред пада четврте службе, што је неенправно цркви огага историчкога манастира.

Школски протоколи пађени су овди у доброме етању и држе се марљиво и у лијепом реду. За кореспонденце, љетопис и инвентар нема их нарочитих увезаних, али их је учитељ сам уредио и тачно водио.

Приход школски саставља прирез, који општина (скупља) издаје Државну дацију-процент 2% који је ове године правилно скупиан учинио ф. 84.45; а израсходовано је на најпрече школске потребе ф. а. в. 93.85, при чем мањак прихода мора се покрити скупињем школарне идуће школ. године.

Школско здање је овди замјењује једна манастирска соба с тијесном терасом и скалама. Она служи за учионицу само, но је одвише тијесна и неподесна за огроман број ђене, који се овди нуди ради школовања сваке године. Ова незгодна тјесноћа дала је учитељу повода да, ка што сам каже, ослободи школу многу ђену, која су се нудила за школовање, што се мора држати као недозвољена штета. Међер се показало, да је могуће с малим трошком распоространити школски локал укљенивши сјеверни стражњи зид учионице, који ову дијели од друге манастирске собе, која не служи тако неопходној употреби, те сам то и предложио, да се ове године оствари. Ови мој предлог старјешине општине предусредили су изговором: Пошто ова школа имала би служити осим брческоме још трема племена — Подгору, Дупилу и Грађанима, то ови траже да сва четири племена подигну једну школу на средишњом мјесту више Опачца; а ми би жељели да манастир ови не остаје без школе, јер је већ одавно унџа вазда била, за то намјеравамо, да ако нам се одобри подигнемо пред, Манастиром ново и пространо здање за школу. И тако је ово питање остало у двосмислици а вријеме и потреба локала за ђаке не трпе чекања.

Од учила брческа школа има: Писмарицу — штицу, рачунаљку, узоре основ: Цртања, мапе Црне Горе Европе и Балканског полуострва, Шрајберове природописне слике, геометријска тијела и глобус с меридијаном, и то све у добром реду држи се.

Има се овди од манастирске земље и врло мала баштица, која је укусно приређена била за инострано поврће ивијеће воће и усјеве, но које је остало неупотребљена за то што речено сјемење није дошло по наруџбини.

Незгода, које би спречавале редован рад, овдје није било. Али је је једна околна-споредна незгода за овдашње ђаке, што код толиког манастирског земљишта немаду ће свршавати предписане игре нити се размаћи ради занимања међу школске часове.

Мјесни школ. надзорник — племен капетан Стефан Ђонович вршио је ову почасну дужност ирам школи одлично. Други дотични старјешине;

команд. Марко Вукановић и кап. Стево Кнџевић, показивали су готовост своју за све што би се у корист школе њих тицало и за што би били звати. И све што је односно школе рађено, рађено је цјелисходно и прама школ. законнику.

Примједаба учитељу овди нијесам нашао. Напротив опазио сам га у доброј вољи прама свом позиву, и видно сам да се жури да прама могућству задовољи савремене захтјеве своим рвањем у настави и васпитању: набавља помоћне књиге и користује се њима. На овога буди, осим родољубља и честољубља још и то, што је после дугог премјештања по разним школама Државе тек сад добио школу код куће, одакле може имати и материјалне користи.

Такође ни овдашњим старјешинама нијесам имао што примјетити, осим што се тицало што скоријег проширења школ. локала, ка што већ наведох; да неби због тјерноће остао велик број ђеце нешколован и насту-пајуће школ. године.

2. Школа у Сотониће.

Испит је држан 21 Јуна (1894) 6 сати: од 11 до $\frac{1}{2}$ по подне и од 3 — $7\frac{1}{2}$ по подне; а писмени рад ревизије обављен је идућег јутра до $9\frac{1}{2}$ сати.

Школа је троразредна, с I, II и III-ћим разредима. Уписано је било с почетка године 37 ученика, а толико их готово и испитано. Двојица што су изостала били од испита, помела их је сиротиња и болест.

Повторавања истог разреда овдје није било, а није могло ни бити, пошто је ове године школа изнова отворена иза три године прекида.

Укупни годишњи успјех показао се о испиту:

I-ом разреду	врло добар
II-ом	„ близу врло добар
III-ем	„ више не добар

Дисциплина у све раз. врло добра.

Предавање природописа и геометрије показало се нешто скраћено а и прођено, неизложено системно прама захтјевима, као што се и сам госп. учитељ признао на моју примједбу о томе, необјаснивши ми узрока. Сигурно биће да није, или да није могао обратити у току године довољне пажње на ове предмете. Такође њеке ситнице опажене су у историји и земљопису, у колико се ови предмети тичу у II-гом и III-ћем разредима.

Рад наставни у овој школи одпочет је, по казивању и биљежењу учитељеву, 1 Октобра. Дневно је рађено зими 7 а љети и више сати, на које је вријеме примјећено као на сувишно. Ђаке саме није остављао у вријеме школ. занимања Држао је у школи два родитељска скупа, на којима је говорио у корист редовног пошљања ђеце у школу и о другим ђачким потребама. У подужке шетње изводио је ђаке 7 пута, од којих је један излет учинио на Илино Брдо с другима црмничким школама.

Похађање школе са стране ђака било је уредно.

Одговорни учитељ за сва три разреда Марко Вујачић. Постављен је за учитеља привременог 1871 године а за тим све био је стални учитељ, одређиван по разним мјестима у Држави.

Способности за учитељску службу има добре, особито за ниже основне разреде. Владање и држање у школи добро му је, само што се с почетка испита показа са сувишним прентезијама; не знам или по адресу мојем као ревизора или односно својег положаја. Ако је прво, штете није; а аколи

је друго, шкодило би. О држању његову изван школе није се опазило што слабо, но га лијепо у мјесту поштују.

Трудљубље његово лијепо је освједочено и све године, као и прошлих година, — за непоштедно. Другог занимања поред учитељске дужности није извјесног имао.

Од наука свршио је само основну школу, које је ниже разреде узучавао у својој нахији, а IV-ти разред на Цетинје свршио је.

У школској настави нема важних погрешака, но се очито труди да их отклони, и отклања их. Али, као давнашњи учитељ, није се подпуно ослободио старе методе, којој је он неколике измјене већ преживио; него како у рачуну при постављању и одређивању чиниоца, тако при напаметном расказивању наученога и у питањима учитељевима провирује начин старе методе у неважној мјери. Ипак, поред ових малих недостатака, које ће учитељ уклонити без сумње, похвалу му заслужује темељност наставе: научно ђаци расказују течно и поуздано. У опће, предавање му је било очигледно и разумљиво. Старао се прама могућности, да привикне ђаке к правилноме мишљењу.

Да проникнем у колико овдје ђаци појме ваљане и честите карактере, истицао сам питања: о себичности, зависти, коварству, лажи, улагивању, млитавости, лениности и шпијунству. По одговорима ђачким дознао сам, да је учитељ пазиво узгредно да ове недостојне поштедног човјека — мане одклони и умрази ђацима, а да им омилу људске врлине.

Тјелесне казне на ђаци: шаку, прут, чупање за уво и косе казао је да их је олако и у неопходним приликама употребљавао, што се да вјеровати, пошто се жалбе на то овдје ничије јављало није нити је с киме за то у опреку ступао, као што се то овдје може доживјети лакше но ма ђе. Такођер нијесу овдје допуштене међусобне бачке свађе и тучење.

Учитељ је становао код школе у радне дане, а у свечане код куће своје, која му је од школе удаљена 12-21/2 сата, што није најподесније за наставу и васпитање.

Осуства од школе учинио је 14 дневних: у 10 имао је замјеника, а 4 учинио је по добивеној дозволи надлежне власти. Тако је и цркву похађао само у своме селу.

Протоколи дневни и годишњи, прихода и расхода школског имаду се овди у добром стању и држе се и воде у реду. Остале: за кореспонденце, инвентар и летопис — учитељ је приредио и водио.

Школски приход саставља прирез општине уз државну дацију и то 2% процента, који су ове године тачно скупљани и који је изнио 26.22 ф. а. в. израсходовано је ф. а. в. 31.80. Вишак расхода остаје у дугу до идуће школарине. А како окупљање прихода тако и расход учинито је правилно и цјелиходно.

Школско зданије овди јошт одавно сформирано је од приватне куће, коју је општина за ту сврху купила.

Оно је на лијепу положају, али одвећ тијесно и на тијесном мјесту, с тога неподесно, особито за повиши број ђака. Просторно је 57 7 кубичних метара; те је при овогодишњем броју ђеце падало само 15 кубичног метра на ђака. Такође је тијесан и неподесан стан учитељски, који је у истом здању распредијељен. С тога сам предложио овдашњим старјешинама, да се препрата уклони измеђ учионице и учитељ. стана, те да сво зданије буде употребљено на учионицу и малу преграду

за оставу торба и одмор ђачки; а учитељу да се нађе стан друго ће у селу, како не би ни он ни ђаци патили од ове несносне тјескобе. Но пошто је ово школа прелази те после још једне године затвара се на три године и прелази у Глухи до, то једва ли ће извршити мој предлог и до почетка школ. године.

Од учила има овди: писмарица, рачунаљка, геометриска тијела, ветка и доста слабог стања мапа Црне Горе, неподесно школ. табла.

Баште нема, нити је изгледа да се овди може имати без особитог за то подузимања са стране опћ. старјешина.

Редован рад није обустављан.

Племен. капетан Милан Поповић, готов је био учинити у корист школе све, што би се њега тицало и зашто би га звали.

Мјесни надзор гсп. Саво Петров Станковић вршио је ову почасну дужност одлично одлично. И све што је односно школе рађено, рађено је по Законику школоком.

Мјесни надзорник и др. старјешине доказаше: да њеки и имајући опћинари не ће да плаћају прирез школарине за то што немају мушке ђеце. Предложио сам, да сви морају плаћати, који се икад могу надати мушким насљедницима.

Посље испита, гсп. учитељу Вујачићу препоручио сам више пажње и системног настављања у природопису, геометрији, а и историји и земљопису. Будући да сви предписани наставни предмети и посебно имаду развијајући и практични значај.

Општинским старјешинама, који су овди били на окупу напоменуо сам само, да не треба допустити да им се воља убија прам школи с тога што је она прелазна, што кроз три године тек у њих траје, па после три године прекида, опет им се враће; јер у сваком случају могу се надати да ће Висока просвјетна управа имати виду школовање њихове ђеце. А стално школу при данашњим приликама, они сами виде, не могу држати.



Ц Р К В Е Н И Г Л А С Н И К.

Одликовање Епископа Далматинскога. Са особитом радошћу биљежимо, да је Његово Височанство наш узвишени Господар Књаз Никола I. одликовао Његово Пресвештенство Господина Никодима Милаша, Епископа Далматинско-Истријскога орденом Даниловим I-га степена.

Ово одликовање у толико нам је пријатније, што је ова почаст реченоме Епископу указата на дан рођења Његовог Височанства Престолонашљедника Књаза Данила, а намијњена за плодотворна књижевна дјела, којима је Г. Епископ обилато користио светој нашој православној цркви.

Његово Високопресвештенство Господин Митрополит Митрофан нарочито је изаслао оца протођакона Филипа Радичевића у Задар, те је ово високо одликовање у понеђељак 26 јуна т. год. са односном дипломом уручио.

Пошто Госп. Епископ Никодим Милаш међу српским архијерејима одлично мјесто заузима као ревносни дјелатељ на пољу црквене књижевности, ми Господину Никодиму од срца честитамо ово високо отличје

нашега Господара, и молимо свемогућега да га дуго поживи на корист свете наше православне цркве и епископа народа. —

Полагање темеља нове цркве у Никшићу. Његово Височанство Господар и Његово Високопреосвештенство Господин Митрополит отпутовали су у Никшић, гдје ће се положити темељ новом величанственом храму — споменику у славу св. оца Василија, Чудотворца Острошког. Одатле ће г. Митрополит наставити пут по епархији.

25-годишњица Патријарха Софронија. Навршило се 4 ог јуна двадесет и пет година од како је ушао на александријски престо најстарији јерарх православне цркве папа и патријарх Софроније III. Он се родно г. 1796 у Цариграду, гдје је довршио са сјајнијем успјехом богословске науке г. 1820. За тијем је као јеродјакон служио скоро 20 година при митрополиту Кузми у Прикопнису, Мидији и на острву Хиосу, гдје је затекла смрт његовог наставника. Како је име за то вријеме стекао види се по томе, што одмах заузимље митрополијску столицу на Хиосу, којом управља 16 година; за тијем полази у Понтијеску на митрополијску столицу у Амасији. Г. 1858 био је позван у Цариград као члан патријаршеске комисије на великој народној скупштини, која је имала саставити нова административна правила. Г. 1864 био је изабран за патријарха цариградскога, али већ старац у седамдесетој години због болијести морао је тражити мира г. 1867, и отада је опорављао своје здравље на Принциповијем острвима до 1870, које године 4 јуна буде изабран за александријског Патријарха. Његове споменици, илустрације у млађим годинама показао у ревностној служби цркви и народу, нијесу га издале ни у дубокој његовој старости. Он и данас обилази своју паству, врши богослужења, прима многобројне посјетиоце. Код ње бесједи Митрополит Хаци-Сава ради здравља зимовао прије три године код њега, пазио га је суницом и љубављу. Осим привијех степена турских ордена Османлије и Мецидије, његово блаженство има прве степене: руског ордена Александра Невског, грчког ордена Спаситеља и приногорског ордена Данила I.

Приложници. — *Опћина Витасојевићка* у Пјешивцима набави прикључну чашу од кинеског сребра са потпуним прибором, и су три комада дараца храму Свете Тројице у Витасојевићима.

Завиша Ђуканов Радошчић из Витасојевића у Пјешивцима приложи за своју и својијех душу храму Свете Тројице фиорина три стотине, који су употријебљени за поправку више речене цркве.

Свемогући нека упокоји душу овога доброга ктитора. Боже дај да се и други на њега угледају!

Јавна захвала Приликом освећења нове обновљене цркве светог Чудотворца Николаја у Микулиће, под Румијом, приложили су у готовом новцу следећа господа: Петар Вукмировић, капетан Мркојевићки, фиор. 5; Никола Вучинић, секретар окр. суда, ф. 5.; поп Радо Хајдуковић, парох Доњо-Подгорски, ф. 2 и Илија Ђ. Андроновић, из Микулића, ф. 8. новч. 50.

Послао из Цариграда Нико П. Ратковић са Суесташа једну Њоху (Полијелеј) од никла сребра, лијепо украшену у вредности ф. 35. и једну кадоницу од истог метала у вриједности фиорина 5.

Приложницима овим путем од стране православних Микулића и потписатеог изјављује се најтоплија благодарност, да их Бог дуго поживи на корист свете православне цркве.

У Бару, 20 јуна 1895.

Василије Вукотић парох.

Литија на Румију. По примјеру пређашњих година, и ове су становници барскога округа све три вјероисповијести износили чудотворни историјски румијски крст на Румију. Број поклоника је приличан. Чинодјејствовао је свептеник Васо Вукотић. Овом приликом учитељ мркојевички, г. Марко Лековић, изговорио је ову бесједу:

Драга, побожна и јуначка браћо!

Ја нијесам никакав умјетни говорник, а да сам, имао бих о чем говорити овдје.

Знаменит је овај дан и много је значајан овај наш молитвени скуп:

На данашњи дан спомиње се онај чудни мменат, кад је Бог по времену показао свијету свемоћ и љубав Своју — Себе сама у особитој слици или образу — кад је духом Својим умудрио Апостоле, упутивши их по свијету, да тумаче Његову истинску науку свијема људима и народима. Та је нарочита милост и љубав Божија дарована свијету. И ми имамо од ње дио, као и остали вјерујући. Али нашим доласком на ову гору, да се с ње што већма Богу приближимо, ми се удостојавамо особите љубави и благовољења Творца; јер ако игђе, то на овој гори небо грли земљу и Бог указује свемоћ и љубав своју, што нам се и виђети даде: пењемо се скоро двије хиљаде метара изнад опће површине мора и копна уз окомите врлети и клисуре к небу у облаке, и нико не хуче од труда и умора; нико се не поклизну, нити дочека скотрљани камен; гром, по неумитном закону природе, често рије врх високе Румије, али као нарочито зауминује највисочије његово мјесто наше светилиште и штеди нас на овај дан, а много пута бива да посред гугуте магле обавља се ово наше узавјетовано богомољство. Ипак, поред свију очевидних ризика, никад се овдје не догоди неповољног случаја. Деси ли се, да човек изађе овдје којег другог дана и другим ма којим послом и намјером, он, као што знате, не прође с ове горе без опасности. То и чудотворна помоћ Божија, којом се, као што се прича, повраћа овдје: вид ослијеђелима, здравље болеснима, радост тужнима — увријеђенима; — све то нама казује, да Бог воли ово мјесто и прима молитве, које се одавде шиљу. Браћо, овдје је Бог! Чистијега и светијега олтара није земља небу подизала, него што је овај; свијесније и достојније Бога молитве није досле разум човјечији измислио, него што је ова молитва.

Нема у свијету мудраца, па ма које вјере био који не би похвалио овај завјет и очитовао у њему нашу добру свијест и истинско богопознање; нема доктора, који не би одобрио овај наш излазак овдје и овога јутра, као здравствен, ма да ризичан.

Од постанка свијета и човјака, свагда су високе горе служиле зближењу човјека с Богом. У једној вељој светој књизи, писатој далеко прије Христа, а камо л' прије Мухамеда, каже се: праотац Аврам, познајући Бога, као икад ико, и ријешивши, да му принесе особиту жртву, он за жртву и зближење к Богу изабрао је повисоку гору; праотац Јаков осјетио се у особитој близини к Богу на узвишеном и осамљеном мјесту; законодавац Мојсије примио је заповиједи закона Божијега непосредно од Бога на високој гори. А народ, који је стајао баш под истом гором није чуо ријечи Божјих, јер слух народа није кадар био примити глас Божји.

Дакле, још у прастара времена служиле су високе горе за изабрана мјеста, на којима су се избрани људи приближивали к Богу.

Кад је Бог захтио показати Себе очевидна свијету, просвјетивши му умне очи, Он је то учинио открићем Хришћанске науке, као што најприје рекох. Само је та наука избавила свијет од највећих невоља: незнања, незнабоштва и свакојаког зла и безакоња; а показала је односе међу Богом и човјеком, међу вјечним и смртним. Од Хришћанске науке истинског богопознања, потијече овај наш завјет. — За то благо онима, који оvdје долазе с чистим срцем — напуњеним љубави к ближњему; који долазе с признањем грешности и с одлуком да се кају и исправе, — њихове ће молитве бити награђене.

Браћо! Народ из простране околине Румије не долази данас к овоме завјету хиљадама, ка што је долазио прије у срећна доба српскога јединства и самосталности, кад је у овога народа било јединство духа, јединство тежња и рада; кад му је будна била свијест, а цвјетало благостање. Данас се народ ове околине дијели по вјери у троје. Но не треба се за то посумњати, да су православна вјера и овај свети завјет с тијем изгубили ма и најмање од свога значаја и силе; или да су нове вјере дошле да ову допуне. Не! Догађало се више пути, да људска слијепа сила потисне истину с њеног престола, али не за навјек. Сила слијепо настане, па слијепо нестане; а Божија истина и правда вјечно траје.

То се потврђује и очитује и оvdје: Бог је по нечему напустио ову околинину, да подлегне туђој освајачкој сили. Та је сила претписала и усијала у овој околини своју вјеру и своје законе, као што је могла, и настојало да овоме народу одузме све, што је његово, а да му наметне своје. С тијем су оvdје ушли саблазни, незнање, разбраћивање, крађа, лаж, братоубијство, млитавост и др пороци које можемо често чути и виђети по овој његда срећној околини; ако и не ту ано онамо.

Но за то не треба да губимо вјеру и владу да ће правда и истина брзо и оvdје сјести на своју царску столицу. Погледајте овај чудотворни румијски Крет! Он је био и јест знак Божије силе за оне, који имаду здраву свијест. Погледајмо пламен ових воштаница, и знајмо, да је ово зрак онога сунца, што је из Јерусалима обасјало свијет и подарило му срећу и напредак у овом, а открило путе к блаженству у оном животу. Знајмо и вјерујмо: Румија нам је нови Арарат, на којем је пристало истинско богопознање и утекло од потопа, који је ову околинину потопио. Са ње ће се вјечно сијати истинско знање и наука, које ће образовати и васпитати нове фамилије за бољи живот. Кад је овај Крет одржао ово мјесто, и пламен ових свијећа досле достињао, те тијем Румија одржала непрекидно братимство с Ловћеном, оно ће се вјечно продужити и све то јаче бивати. Румија је данас повраћена самој себи. Њу је из туђинских рука ослободио њен законити Господар, витешки Књаз Никола, не силном војском, но особитом Божијом вољом, коју Он вјерно служи и у име које своје тражи.

За то, одавши достојну хвалу нашим славним предцима, што су нам ови дивни завјет оставили, довикнимо нашем Књазу ослободитељу: Помози Му, Боже, у сва подuzeћа на корист нашу и Његову.



ШКОЛСКИ ГЛАСНИК.

Из Института Царице Марије. Испити су текли по донесеном распореду. Први дан испита из закона Божјег изволио је присуствовати

Његово Височанство Господар. Такође био је присутан и Његово Високо-преосвештенство госп. Митрополит Митрофан. На испитима председавале су Њине Свјетлости Књагинице Јелена и Ана. Његово Височанство Књаз Нашљедник и Његова Свјетлост Књаз Мирко такође су чешће присуствовали на испитима. Осим овијех узвишенијех особа, долазили су : чланови царско-руског посланства, наши великодостојници, а на испиту из музике присуствовали су још : Аустро-Угарски Министар-резидент г. Генерал Милнковић са својим кћеркама и Царско-отамански опуномоћени Министар-резидент г. Мајор А. Февзи-беј а и друга господа из мјеста. Ученица је ове године било свега 43, од којих су свршиле шестогодишњи течај њих 12, међу овима су три из Далмације, а двије из Ерцеговине са одликом. Успјех је у опште био одличан у свијем разредима.

Испити у Гимназији и Богословско-Учитељској школи текли су по донесеном распореду под предјејднитвом Господина Војводе Божа Петровића, Министра Предјејдника и Унутрашњих Дјела, а у Богословско-Учитељској школи под предјејднитвом Његовог Високопреосвештенства господина Митрополита Митрофана. Испит је отпочео лично Његово Височанство Господар. У течају испита долазила су и остала господа министри. Успјех и у једној и другој школи био је у опште повољан.

Број ученика у Гимназији био је ове године 82. С одликом било их је у I. р. 4, првог реда 21, другог 7, трећег 3, који су отпуштени, 3 понављају разр., а један болестан; у II. р. е одликом 3, првога реда 8, другог реда са правом на повторни испит из једног предмета 5, а 1 понавља разр.; у III. разр. е одликом четрица првог реда 5, другог 5, између којих се тројица даје право на повторни испит, један понавља, а 1 се отпушта; у IV р. е одликом 6, првог реда 5, другог реда 2 с правом да држе повторни испит.

Испити у цетињскијем основнијем школама почели су у понедељак, 26 Јуна и трајали су 3 дана. Ове је године био ревизор лично главни надзорник основнијех школа, г. Ђуро Поповић. Успјех је био одличан.

Одликовање Учитељ Лука Пејовић одликован је V степ. Данилова реда.

К Њ И Ж Е В Н И Г Л А С Н И К.

Са захвалношћу примили смо:

Дјело, лист за науку, књижевност и друштвени живот. Мај. Година друга. Уредник Др. М. Миловановић. Садржина је ове свеске:

Двије пјесме дубровачкијех владика, саопштио Др. Лујо кнез Војиновић — *Прива о селу Враћима и Сили Ступици*, написао И. И. Вукчевић. — *Крижанићева политика*, економно-политична студија Дра Мих. В. Вујића (свршетак). — *Пророштво* (по Ади Негри), пјесма Драгине Стапојевића. — *Кроз Умбрију и Тоскану*, биљешке и утисци с пута, од М. Цара. — *Павле Јосиф Шафарик*, од Вл. Мал. — *Пред једном ситашумом*, пјесма Јов. А. Дучића. — *Пошјера*, слика од Свет. П. Ранковића. — *Погашене звијезде*, пјесме. — *Констан Гингар*, од Жана Ришпена, превела К. М. Новићићева. — Из листова наших и туђих: Француска и Италија, од Николе С. Петровића. — Један глас из Бугарске, од С. М. П. — Позоришни преглед, од М. К. Драгутиновића. — Друштвена хроника: *Још која о*

копачу блага од Тих. Р. Ђорђевића, професора. — Критика и библиографија: О књижевном раду Св. Саве, говорио 14 јануара 1895 године, на слави Св. Саве у Вел. Школи у Биограду ректор Велике Школе Свет. Н. Вуловић, реферат Свет. Ст. Симића. — Gesundheitsbüchlein. Gemeintassliche Anleitung für Gesundthe itspflege Bearbeitet im keiserl Gesundthe itsamte. Berlin 1895. IV. Abdruck. S. 254. M. 1. — В. Пелагић. — Стварни народни учитељ. IV. препорођено издање, реферати Др. Вој. Ж. Ђорђевића. — Гријех је гријеху заметак. Сушта приповијетка од Ив. Павловића (Јаблановића), реферат Бор. II. — Методички рад у нашој основ. школи, за учитеље и оне који се спремају за то, написао П. Марковић, предавач нишке уч. школе. 1. свеска, метовика јестаственице и познавање човјека, реферат Јос. В. Стој. — Краћи реферти. — Биљешке.

Наставник. Лист професорског друштва. Год. 1895. Св. 5. Мај. Садржина јој је:

1. Павле Јосиф Шафарик, о стогодишњици његова рођења; говор Андре Гавриловића. — 2. Методика зоологије и ботанике, 1, пише Љуб. М. Давидовић, професор. — 3. Staroslovenska čitanka za višje razrede srednih šol. Sestavio dr. Jakov Sket, c. kr, profesor; реферат др. Ђ. С. Ђорђевић. — 4. Die Universalhistorie im Alterthume. Von Max. Büdinger; реферат Јов. Х. Васљевића. — 5. Новине из науке и наставе: Језик дубровачких листина XIII-XV вијека. — Испитивање области на половима земљиним. — Новији овити вјештачкога справљања дијаманта. — Калцијум-карбир. — 6. Рад у школи и за школу: Упутство за надзорнике средњих школа. — Из Главнога Просвјетнога Савета. — Геолошко Друштво. — 66. скуп њемачких природњака и љекара. — Нејасност „Правила о испиту зрелости у гимназијама и реалмама“. — Писмени задаци на испиту зрелости 1893-1894. године у загребачкој гимназији и реалци. — Професорско Друштво: Из управних запписника. — 8. Лични гласови: Бретање наставника. — 9. Ковчежић. — 10. Прилог „Наставнику“: Грађа за флору гљива Краљевине Србије од Миливоја Симића.

Голуб. Лист за српску младеж. Година XVII. Уређује Јован Благојевић, а издаје књижара Миливоја Каракашевића у Сомбору. Бр. 11. и 12. Садржина је овог броја: 1. *Косовска опомена* пјесма Мила Јововића; 2. *Павле Јосиф Шафарик* (са сликом) од А. Сандића; 3. *Право пријатељство*, прича из повјеснице, Ал. Д. Каракашевића Сријемца 4. *Ластино гнијездо*, пјесма Петров; 5. *Глеше, глеше!*.. од Чика Васа-Љубисава (са сликом) 6. *Седма*, нп. Ленка Бајзина-Белички, прев. с маџар. Теодора Павловић; 7. *Осјећан смјер*, Ив. Поповића; 8. *Паметно пастирче*, с талијан. Богдан Р. Иванишевић; 9. *Српском оцу*, М. С. Поповић Родољуб; 10. *Коприва*, слика из природе, по Вагнеру А. М. М.; 11. *Није Србин*, М. Јововића; 12. *Сиромашки сликар*, с њем. М. Л. Павловић; 13. *Из славе у славу* пјесма М. Милановића; 14. *Један или други*, с њем. Радојко; 15. *Краљ Курад* и његови учитељи, с тал. Б. Иванишевић; 16. *Требње у Херцеговини* (са сликом). Сваштите. Голубов вјесник.

Голуб излази сваког 1. и 15. Цијена му је 2. фор. Препоручује се нашој омладини.

Крижанићева политика, економно-политична студија Др. Мих. Вујића (Из „Дјела“). Биоград. 1895 г. Цијена 1½ динар.

Пјесме за дјецу, намијењене особито учењу по забавиштима и основнијем школама, од Ив. М. Поповића. У Ср. Карловцима, 1895 г. Цијена 20 новчића.

Вѣра и Разумъ, журналъ богословско-филозофскій; Харьковъ. 1895 г. Овај стручни часопис, објаву о коме доносимо засебно на другом мјесту, најтоплије се препоручује свијем онијем, који се баве богословско-филозофским питањима. Цијена, према величини часописа, заиста није голема.

Нова књига. „**Естетика**“ или **наука о љепоти** за школу и народ, састављена као прва српска у системском облику, а даром „Матице Српске“ одликована, штампана се у велико и уписивање на њу продужује се до мј. јулија п. с.

Ова књига је намијењена не само ученом него и неученом свијету, школи и народу, особито Српкињама, а написана је чистим народним језиком и разговјетним слогом, како је и оцјењивачи „књижевног одељења Матичног“ својом пресудом обилежише, те ће је свако радо читати и лако разумјети, ма да се у њој разлажу о философске мисли.

Са овом књигом отвориће се Србину и Српкињи нов до сада слабо знани, спољашњи и унутрашњи свијет у царству вјештина: грађевине, кинарства, сликарства, музике и пјесништва (куда иду и драматски послови), јер ће из ње читалац на лако разумљиви и забавни начин научити не само срцем оцјењати њихову красоту, већ умом је боље разабрати, те и своје уживање у њима окрепити, а свјесно судећи о њима боље ће познати њихове врлине па и друге знати поучити у њима. Посматрајући пак љепоту у спољашњем свијету, пољеншаваће му се и унутрашњи свијет: он ће бити милостивији срцем, а племенитији душом.

У кратко: овака је књига преко потребна свакој српској кући, особито за дарак и дјети и драмату у свечаним пригодама.

Изаћи ће на 10 + 12 штампаних табака, а цијена јој је 80 новчића за онога ко се унапријед упише или поштом новац, а за доцније уписнике 1 флор. е. вр. На 40 књига добива се једна на дар, а књижари добивају 25% прида ако скупе најмање 20 комада. Први се не морају напријед послати, него кад књига буде готова, што ће се у своје вријеме јавити. Само имена уписника нека се шаљу разговјетно написана са мјестом пребивања и посљедњом поштом.

Уписи и новци шаљу се потписаноме као писцу и издавачу. Ако би се нашао zgodан накладиш, радо ћу књигу по умјерену цијену уступити и за вријеме штампања њезића.

Молим и штована уредништва других листова, да ову објаву уврсте у свој лист било читаву било у кратко, за што им унапријед захваљујем.

Поглавито по жељи скупљача уписника продужен је рок за упис. Напомињем и то, да ће се књига штампати према броју уписника што се пријаве.

У Новом Саду, о Духовима 1895.

Др. Стеван Павловић.

ЈАВНА БЛАГОДАРНОСТ.

Књижевни одбор Коларчеве задужбине послао је црногорској митрополији педесет комада књига „Цариградска Патријаршија и православље у европској турској“ са жељом, да их ова по својој увиђавности разда. Ушљед тога се родољубивим дародавцима од стране ове Митрополије изриче топла благодарност.

Митрополија цетињска.